

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
GENEL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

UYARICI VE SUNUM TÜRÜNÜN
BEYİN FIRTINASINDA YARATICILIĞA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Zeliha BALCI

Danışman
Prof. Dr. Hamit COŞKUN

BOLU 2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Zeliha BALCI'ya ait “Uyarıcı ve Sunum Türünün Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi” adlı çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak oy birliğiyle / oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

17.04. 2017

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN

Üye : Doç. Dr. Leman Pınar TOSUN

.....
.....
.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

.....

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK KURALLARA UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Uyarıcı ve Sunum Türünün Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda aitta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 17/04/2017

Zeliha BALCI

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının planlanması, araştırılması, yürütülmesi ve oluşumunda engin bilgi birikimi ve deneyimlerinden faydalandığım, yoğun çalışma temposunda bana değerli zamanını ayıran, çalışma boyunca kolaylaştırıcı katkıları ve önemli tavsiyeleri ile bana en iyi şekilde rehberlik eden, insani ve ahlaki değerleri ile örnek edindiğim, yanında çalışmaktan gurur duyduğum ve çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Hamit COŞKUN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Özellikle yüksek lisans eğitim boyunca bilgisi, tecrübeleri ve bakış açısı ile örnek olan, tez savunmamda jüride olmayı kabul ederek beni onurlandıran saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın dönüm noktalarından biri olan yüksek lisans tez savunmamın jürisinde olmayı kabul eden, alanımızın değerli isimlerinden sayın hocam Doç. Dr. Leman Pınar TOSUN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca gerek akademik gerekse manevi olarak katkı ve desteklerini hiç bir zaman benden esirgemeyen, her daim kendime örnek aldığım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU'na teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi olan, sabrı ve fedakarlıklarıyla en büyük destekçim olan, hiç bir koşulda beni yalnız bırakmayan ve hep arkamda olan, bana ne kadar şanslı olduğumu sürekli hissettiren, her zaman gurur duyduğum eşsiz ve kıymetli aileme candan ve yürekten teşekkür ederim.

Yaşadığım bu zor ve sıkıntılı süreç boyunca beni sürekli destekleyen ve motive eden, beni başarabileceğime inandıran, hayatımın her döneminde yanımda olmalarından keyif aldığım sevgili arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

UYARICI VE SUNUM TÜRÜNÜN BEYİN FIRTINASINDA YARATICILIĞA ETKİSİ

Zeliha BALCI

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Nisan 2017, 103 + xiv Sayfa

Literatürde uyarıcı türlerinin bilişsel etkileri üzerine; çağrışımsal bellekte düşünce arama (Nijstad ve diğ. 2010), ikili kodlama (Paivio,1986,1991) ve bilişsel uyarılma (Paulus 2000) gibi bazı modeller bulunmasına rağmen bu modellerin verilen görsel uyaranların yaratıcılık üzerindeki etkisini açıklama da yetersiz kaldığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmada katılımcılara Bolu ile ilgili bilgiler (göller, tarihi yerler ve yerleşim yerleri) görsel, yazılı ve hem görsel hem yazılı olmak üzere üç şekilde sunulmuştur ve katılımcılar Bolu'da turizmi geliştirmek için neler yapılabileceği ile ilgili 12 dakikalık beyin fırtınasına tabi tutulmuşlardır.

Araştırmanın sonuçları resim ve yazının birlikte verildiği koşullarda yalnızca yazı ve yalnızca resim verilen koşullara göre katılımcıların daha fazla özgün düşünce ürettiklerini göstermektedir. Öte yandan resim koşulunda bulunanlar ile hem resim hem yazı koşulunda bulunanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamaktadır. Verilen bilgi türlerinin de anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

İkinci araştırmada ise sunum türü sabit tutularak uyarıcı türünün etkisinin ne kadar geçerli olduğu bir kez daha incelenmiştir. Birinci araştırmadan farklı olarak ikinci

araştırmada uyarıcı türleri hem resim hem yazı ve sadece yazı şeklinde ikiye düşürülmüştür. Ayrıca bu araştırmada uyarımların oturumun başlangıcında ve ortasında verilmesinin etkisi de incelenmiştir. Oturumun başında yer alan katılımcılar uyarımları 10 saniye aralıklarla inceledikten sonra beyin fırtınası yönergesini okumuş ve 12 dakikalık süre içerisinde düşüncelerini yazmışlardır. Oturumun ortasında yer alan katılımcılara ise uyarımlar 6. dakikanın sonunda verilmiştir. Katılımcılar uyarımları 10 saniye aralıklarla incelemişler ve sonrasında beyin fırtınasına tabi tutulmuştur.

Araştırmanın sonuçları resim ve yazının birlikte verildiği koşullarda, sadece yazı verilen koşullara göre katılımcıların daha fazla sayıda özgün düşünce ürettiklerini göstermektedir. Buna ek olarak uyarımların oturumun ortasında verildiği katılımcılar, uyarımların oturumun başında verildiği katılımcılara göre daha fazla sayıda özgün düşünce üretmişlerdir. Bulgular ilgili literatürün ışığı altında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Uyarıcı Türü, Sunum Türü, Oturum Türü, Beyin Fırtınası

ABSTRACT

INFLUENCE OF TYPE OF STIMULI AND PRESENTATION ON CREATIVITY IN BRAINSTORMING

Zeliha BALCI

Master Thesis Department of Psychology

Thesis Advisor: Prof. Dr. Hamit COŞKUN

April 2017, 103 + xiv Pages

Even though in the literature there have been some explanation (Cognitive Stimulation (Paulus 2000)), Dual Coding (Paivio 1986 1991), Search for Ideas in Associative Memory (Nijstad et. al. 2010)) about the influence of stimuli types, these explanations are not enough to explain the effects of visual stimuli on creativity. In the first experiment; the visual, written, both visual and written information about some places (lakes, historical places and residence places) related to Bolu were given to the participants. Then they were allowed to brainstorm on the ways to attract tourists to Bolu city for 12 minutes period.

The findings of the first experiment showed that the participants in picture-word condition and those in the picture condition generated more unique ideas than those in the written condition. However, there was no significant difference between the participants in the picture-word condition and those in the picture condition. Also, the type of the topic did not produce a significant effect. The second experiment investigated, holding topic type as constant, whether or not the influence of stimuli type was valid in other conditions. Being different from the first experiment; the second experiment also examined the influence of session effect (first session and second session). In other words, the effect of giving stimulants at the beginning of the session and in the middle of the session was also examined in this study. The participants at the

beginning of the session did read the brainstorming instructions after reviewing the stimuli for 10 seconds and generate their ideas within a 12-minute period. The participants in the middle of the session were exposed to stimuli at the end of the 6th minute. The participants reviewed the stimuli for 10 seconds and then were allowed to continue the brainstorming for 6 minutes.

The results of the experiment showed that participant in picture-word condition generated more unique ideas than those in the written condition. In addition, the participants seeing stimuli in the middle of the session condition generated more unique ideas than those participants seeing stimuli at the beginning of the session condition. Findings were discussed in lights of the current literature.

Key words: Stimulus Type, Presentation Type, Session Type, Brainstorming.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

1. BEYİN FIRTINASINDA YARATICILIK MODELLERİ.....	6
1.1. Bilişsel Uyarılma Yaklaşımı (Cognitive Stimulation Approach)	6
1.2. Çağrışımsal Bellekte Düşünce Arama Kuramı (Search of Ideas in Associative Memory Model)	6
1.3. Çift Yönlü Yaratıcılık Modeli.....	7

II. BÖLÜM

2. DENEY 1	9
2.1. Araştırmanın Amacı	9
2.1.1. Araştırmanın Hipotezleri	10
2.2. Yöntem	10
2.2.1. Örneklem	10
2.2.2. Veri Toplama Araçları	11
2.3. İşlem.....	13
2.4. Bulgular	14
2.4.1. Nötralizasyon Kontrol ve Yazım Hızı	14

2.4.2. Manipölasyon Kontrol.....	15
2.4.3. Özgün Düşünce Sayısı.....	15
2.4.4. Esnek Düşünce	16
2.4.5. Derin Düşünce Sayısı	16
2.4.6. Değişkenler Arası Korelasyonel İlişkiler ve Aracılık Analizi.....	17
2.4.7. Algısal Ölçümler	18
2.5. Tartışma	19

III. BÖLÜM

3. DENEY 2	22
3.1. Yöntem	23
3.1.1. Örneklem	23
3.1.2. Veri Toplama Araçları.....	24
3.2. İşlem.....	26
3.3. Bulgular	27
3.3.1. Nötralizasyon Kontrol ve Yazım Hızı.....	27
3.3.2. Manipölasyon Kontrol.....	28
3.3.3. Özgün Düşünce Sayısı.....	28
3.3.4. Esnek Düşünce	28
3.3.5. Derin Düşünce Sayısı	29
3.3.6. Değişkenler Arası Korelasyonel İlişkiler ve Aracılık Analizi.....	30
3.3.7. Algısal Ölçümler	31

IV. BÖLÜM

4. GENEL TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	33
---	-----------

KAYNAKÇA.....	36
----------------------	-----------

EKLER	40
--------------------	-----------

Ek 1. Onam Formu (Deney 1)	41
Ek 2. Nötralizasyon Görevi ve Klavye Testi (Deney 1)	43
Ek 3. Dolgu Madde ve Duygudurum Ölçümü (Deney 1).....	44

Ek 4. Göl Resmi 1 (Deney 1).....	45
Ek 5. Göl Resmi 2 (Deney 1).....	46
Ek 6. Göl Resmi 3 (Deney 1).....	47
Ek 7. Göl Resmi 4 (Deney 1).....	48
Ek 8. Tarihi Yerler Resmi 1 (Deney 1).....	49
Ek 9. Tarihi Yerler Resmi 2 (Deney 1).....	50
Ek 10. Tarihi Yerler Resmi 3 (Deney 1).....	51
Ek 11. Tarihi Yerler Resmi 4 (Deney 1).....	52
Ek 12. Yerleşim Yerleri Resmi 1 (Deney 1).....	53
Ek 13. Yerleşim Yerleri Resmi 2 (Deney 1).....	54
Ek 14. Yerleşim Yerleri Resmi 3 (Deney 1).....	55
Ek 15. Yerleşim Yerleri Resmi 4 (Deney 1).....	56
Ek 16. Göl - Yazı 1 (Deney 1).....	57
Ek 17. Göl - Yazı 2 (Deney 1).....	58
Ek 18. Göl - Yazı 3 (Deney 1).....	59
Ek 19. Göl - Yazı 4 (Deney 1).....	60
Ek 20. Tarihi Yerler - Yazı 1 (Deney 1).....	61
Ek 21. Tarihi Yerler - Yazı 2 (Deney 1).....	62
Ek 22. Tarihi Yerler - Yazı 3 (Deney 1).....	63
Ek 23. Tarihi Yerler - Yazı 4 (Deney 1).....	64
Ek 24. Yerleşim Yerleri - Yazı 1 (Deney 1).....	65
Ek 25. Yerleşim Yerleri - Yazı 2 (Deney 1).....	66
Ek 26. Yerleşim Yerleri - Yazı 3 (Deney 1).....	67
Ek 27. Yerleşim Yerleri - Yazı 4 (Deney 1).....	68
Ek 28. Göl – Resim ve Yazı 1 (Deney 1).....	69
Ek 29. Göl – Resim ve Yazı 2 (Deney 1).....	70
Ek 30. Göl – Resim ve Yazı 3 (Deney 1).....	71
Ek 31. Göl – Resim ve Yazı 4 (Deney 1).....	72
Ek 32. Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 1 (Deney 1).....	73
Ek 33. Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 2 (Deney 1).....	74
Ek 34. Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 3 (Deney 1).....	75
Ek 35. Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 4 (Deney 1).....	76

Ek 36. Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 1 (Deney 1)	77
Ek 37. Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 2 (Deney 1)	78
Ek 38. Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 3 (Deney 1)	79
Ek 39. Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 4 (Deney 1)	80
Ek 40. Beyin Fırtınası Yönergesi (Deney 1).....	81
Ek 41. Beyin Fırtınası Değerlendirme Ölçeği (Deney 1)	82
Ek 42. Onam Formu (Deney 2)	84
Ek 43. Nötralizasyon Görevi (Deney 2)	86
Ek 44. Dolgu Madde ve Duygudurum Ölçümü (Deney 2).....	87
Ek 45. Göl – Resim ve Yazı 1 (Deney 2)	88
Ek 46. Göl – Resim ve Yazı 2 (Deney 2)	89
Ek 47. Göl – Resim ve Yazı 3 (Deney 2)	90
Ek 48. Göl – Resim ve Yazı 4 (Deney 2)	91
Ek 49. Göl - Yazı 1 (Deney 2).....	92
Ek 50. Göl - Yazı 2 (Deney 2)	93
Ek 51. Göl - Yazı 3 (Deney 2).....	94
Ek 52. Göl - Yazı 4 (Deney 2)	95
Ek 53. Beyin Fırtınası Yönergesi (Deney 2).....	96
Ek 54. Beyin Fırtınası Değerlendirme Ölçeği (Deney 2)	97
ÖZGEÇMİŞ	99

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Deney Deseni ve Örneklem Sayıları	11
Tablo 2.2: Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	11
Tablo 2.3: Anlık Duygudurum ve Yazım Hızı Ortalamaları	15
Tablo 2.4: Özgün Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları	16
Tablo 2.5: Esnek Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları	16
Tablo 2.6: Derin Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları.....	17
Tablo 2.7: Özgün Düşünce, Esnek Düşünce ve Derin Düşünce Sayılarının Ortalamaları.....	17
Tablo 2.8: Değişkenler Arası İlişkiler.....	17
Tablo 2.9: Algısal Ölçümlerin Uyarıcı Türü ve Konu Türü Koşullarına göre Ortalamaları.....	19
Tablo 3.1: Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	24
Tablo 3.2: Yazım Hızı ve Anlık Duygudurumun Ortalamaları	27
Tablo 3.3: Özgün Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları	28
Tablo 3.4: Esnek Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları	29
Tablo 3.5: Derin Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları.....	30
Tablo 3.6: Özgün Düşünce, Esnek Düşünce ve Derin Düşünce Sayılarının Ortalamaları.....	30
Tablo 3.7: Değişkenler Arası İlişkiler.....	30
Tablo 3.8: Algısal Ölçümlerin Uyarıcı Türü ve Oturum Türü Koşullarına Göre Ortalamaları.....	32

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1: Aracılık Analizi.....	18
Şekil 3.1: Uyarıcı Türü ile Yaratıcılık Arasında Esnekliğin Aracı Rolü.....	31

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca yaratıcı ürünlerin keşfedilmesi ve yeniliklerin yapılması tarihinde önemli bir rol almıştır. Birçok ülkenin ekonomik gelişmelerini bu yaratıcı ürünlere borçlu olduğu görülmektedir. Yaratıcılığın biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel nedenleri bulunmakla birlikte son yarım asırdır insanları yaratıcı yapacak etkinliklerin ortaya konulması popüler bir konu olmuştur. Özellikle bireyleri iş ortamlarında ve günlük yaşamlarında yaratıcılığını arttıracak Beyin Fırtınası (Osborn 1957), Delfi Yöntemi (Helmer ve Dalkey 1950), Rol Oynama (McSharry ve Jones 2000) ve Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin (Edward De Bono 1985) etkili olduğu önerilmektedir. Bu teknikler arasında beyin fırtınası en fazla araştırma yapılan ve kullanılan bir teknik olmuştur. Beyin fırtınası serbest bir ortamda akla gelen düşüncelerin çok sayıda üretilmesine ve birleştirilmesine dayanmaktadır. Bu aşamadan sonra düşünceler orijinallik ve yararlılık açısından sıralanmakta ve karar verilmektedir.

Literatürde beyin fırtınası tekniğinin yaratıcılığı hangi yollarla arttırdığına dair bilişsel, güdüsel, psikolojik ve sosyolojik açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamaları test eden araştırmaların çoğunluğunda sözel ya da yazılı uyarıcılar kullanılmıştır. Son zamanlarda çok az sayıda araştırma görsel uyarıların etkisini incelemeye başlamıştır. Yazılı olarak verilen uyarıcıların, resimli olarak verilen uyarıcıların ve her ikisinin birlikte verildiği durumların yaratıcılığı ne kadar ve nasıl etkilediği incelenmesi gereken ilginç bir araştırma konusudur.

Bu araştırmada uyarılar yazılı, resimli ve hem yazılı hem de resimli olarak verilmiş ve yaratıcılık üzerinde etkisi incelenmiştir. Bunun yanı sıra bu araştırmada ilk kez sunum türü de manipüle edilmiştir. Turistik olarak bir şehrin etrafında ilgi çeken göl, tarih ve yerleşim yerlerinin düşünce üretim sayısının etkisi olup olmadığı da incelenmiştir. Bu konuyla ilgili literatürde beyin fırtınasında üç model önerilmektedir.

Bunlar bilişsel uyarılma, çağrışımsal bellekte düşünce arama ve çift yönlü yaratıcılık modelidir. Ancak bu modellerin hiç biri görsel olarak verilen uyarıcıların etkisi konusunda açıklama getirememektedir. Öte yandan resimlerin etkisine ilişkin Paivio tarafından ortaya atılan ikili kodlama kuramı; hem resim hem de yazılı olarak sunulan uyarıcıların, sadece resim veya sadece yazılı olarak sunulan uyarıcılara göre kodlama avantajının bulunduğunu öngörmektedir. Dolayısıyla tüm bu kuramların yeniden entegre olması gerekmektedir. Beyin fırtınasındaki yaklaşımlar çağrışımlar üzerinde durmaktadır. Paivio'nun İkili Kodlama Kuramı ise uyarıcıların kodlanması üzerinde durmaktadır. Kodlamaların her zaman istenilen çağrışımlara yol açıp açmayacağı konusu henüz bilinmemektedir. Dolayısıyla çağrışımsal bellekte uyarıcı kodlama kuramına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu modele göre kodlama avantajı olan uyarıcılar daha fazla çağrışıma yol açacaktır. Bu çerçevede hem yazılı hem görsel olarak sunulan uyarıcıların daha fazla çağrışımlara ve sonuç olarak yaratıcılığa yol açması beklenmektedir. Bu araştırma bu konuyu test etmektedir.

Beyin fırtınası yeni tekniklerin, programların ve sonuç olarak yeni ürünlerin ortaya çıkması için yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir. Osborn (1957) tarafından ortaya konulan bu teknik eleştiri yapmadan akla gelen düşüncelerin çok sayıda üretilmesi ve yeni kombinasyonların oluşturulmasına dayanmaktadır. Osborn yaratıcılığı en fazla engelleyen faktörün düşünceleri önceden eleştirme olduğunu savunmaktadır. Beyin fırtınasının bu eleştiriye ortadan kaldırdığını ileri sürmekte ve dört kuraldan bahsetmektedir. Bunlar düşüncelerin iyi ya da kötü olarak eleştirilmemesi, çağrışım yapılan ya da akla gelen düşüncelerin serbestçe ifade edilebilmesi, kaliteye önem vermeden çok sayıda düşünce üretilmesi ve son olarak ilk düşüncelerle sonraki düşüncelerin yeniden birleştirilmesidir. Beyin fırtınası konusunda yapılan araştırmalar düşünceleri eleştirmeme dışında iki, üç ve dört numaralı kuralların yaratıcı düşünceleri geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir (Kohn, Paulus ve Choi 2011).

Osborn, beyin fırtınasını uygulayan grupların aynı sayıda tek başına çalışan nominal gruplara göre iki kat daha fazla yaratıcı olacağını ileri sürmüştür. Osborn'un önerisini test eden ilk çalışma tam tersine 4 kişilik etkileşim grubunun 36 düşünce ve aynı sayıdaki nominal grupların 74 düşünce ürettiğini ortaya koymuştur (Parnes ve

Meadow1959). Daha sonra yapılan araştırmalar da tutarlı bir şekilde aynı bulgulara ulaşmıştır (Diehl ve Stroebe 1987). Öte yandan beyin fırtınası yapan bireyler çok sayıda ve kaliteli düşünceler ürettiklerini söylemektedir. Ayrıca bireylere sorulduğunda beyin fırtınasının tek başına çalışmaya göre daha verimli sonuçlar ortaya çıkardığına inanılmaktadır (Paulus, 2000). Buna üretkenlik yanılgısı denilmektedir (illusion of productivity).

Literatürde araştırmacılar gruplarda yaşanan üretim kaybının nedenlerini gruplarda yaşanan değerlendirme kaygısı, sosyal kaytarma, üretim engellenmesi ve aşağıya doğru performans eşleşmesine dayandırmaktadırlar (Diehl ve Stroebe 1987; Paulus 2000). Bu açıklamalardan ilki gruplar içerisinde yer alan üyelerin değerlendirme kaygısı yaşadığını ve bu yüzden üretim kaybı yaşandığını öne sürmektedir (Camacho ve Paulus 1995). Etkileşim gruplarında bazı bireyler grup önünde düşünceleri söyleme konusunda daha fazla kaygı yaşamaktadırlar. Bu kaygı sonucu düşüncelerini sansürlemektedirler. Ayrıca konu üzerinde derinlemesine düşünme veya motivasyonları da azalmaktadır (Arslan 2015). Buna ek olarak bu ortamda yaşanan kaygı, esnek düşüncelerin sayısını da azaltmaktadır. Bundan dolayı araştırmacıların beyin fırtınasına katılan katılımcıların kaygısını azaltacak öneriler yapması ve ortamların sağlanması önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir.

İkinci açıklama sosyal kaytarma açıklaması olarak adlandırılmaktadır. Etkileşim gruplarında bulunan bireyler grup içinde performanslarının önemli olmadığını ve grup içinde kimliğinin belirlenemeyeceğinden hareketle motivasyon kaybı yaşamaktadır. Öte yandan tek başına çalışan bireyler performanslarının izlendiğini ve rahatlıkla tanınabileceğinin farkındadırlar. Yapılan araştırmalar grup içerisinde bireysel mikrofon verildiğinde grup üyelerinin sosyal kaytarma eğilimini daha az gösterdiğini işaret etmektedir (Diehl ve Stroebe 1987). Öte yandan ortak mikrofonun kullanıldığı koşulda sosyal kaytarma eğilimin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sözel beyin fırtınası gruplarında ortaya çıkan kaytarmayı azaltmanın yollarından biri bireylere isimler vermektir. Ancak bu durumun değerlendirilme kaygısını arttıracığı da unutulmamalıdır. Beyin fırtınası yazılı olarak yapıldığında ve bireylere renkli kalemler verildiğinde sosyal kaytarma eğilimi ortadan kalkmaktadır (Coşkun 2005; Paulus ve Yang 2002). Beyin

yazımı olarak adlandırılan bu teknik kaytarmanın etkili bir şekilde azaltıldığı tekniklerden birisidir. Bununla birlikte elektronik beyin fırtınası gruplarında sosyal kaytarma var olmaya devam etmektedir (Paulus ve Yang 2002).

Üretim engellenmesi açıklaması etkileşim gruplarında bir kişi konuştuğu zaman diğer bireylerin bekleme sürecinde yaşadıkları engellenmeyi ifade etmektedir. Başka bir şekilde ifade edilecek olursa düşünceleri bekleme durumu bellekte düşünce akışının bozulmasına, unutmalara veya konfabülasyonlara neden olabilmektedir (Paulus 2000). Sözel beyin fırtınasında bu bekleme sorunu çözümlenemez bir sorundur. Bunun yerine düşünceleri yazılı olarak ifade etme bu sorunu ortadan kaldırmaktadır. Elektronik beyin fırtınası ve beyin yazımı gruplarında bu bekleme sürecinden kaynaklanan engellenme yaşanmamaktadır. Bu gruplarda bireyler istedikleri zaman düşüncelerini yazmakta ve ifade edebilmektedir.

Beyin fırtınası gruplarında gözlenen üretim kaybının bir başka nedeni aşağıya doğru performans eşleşmesidir (Paulus ve Dzindolet 1993). Gruplar kendi haline bırakıldığında grup içinde olan bireyler en düşük performans gösteren bireyi örnek almakta ve o bireye benzemektedir. Öte yandan gruplara yüksek bir performans standardı verildiğinde grup üyeleri en yüksek performanslı bireyi model almaktadır. Yine grup içinde veya gruplar arasında yarışma olduğunda grup içerisinde yüksek performans gösteren birey model alınan bir birey olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal karşılaştırma kuramına göre performans söz konusu olduğunda bireyler kendilerinden daha iyi olan bireyleri model almaktadır.

Bu açıklamalara ek olarak etkileşim grubunda olan bireylerin ortak bir konuya daha fazla odaklandıkları ve düşüncelerini bir konu etrafında topladıkları ileri sürülmektedir. Gruplarda gözlenen bu fiksasyonun yaratıcı düşünceyi engellediği de rapor edilmektedir (Paulus 2000).

Sonuç olarak beyin fırtınası gruplarında gözlenen üretim kaybının bilişsel ve motivasyonel yönleri bulunmaktadır. Araştırmacılar bir yandan beyin fırtınası gruplarını daha yaratıcı yapacak teknikleri irdelemeye devam etmektedir.

Literatürde beyin yazımı ve elektronik beyin fırtınası tekniğini kullanmanın sözel beyin fırtınasında yaşanan birçok sorunu ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. Ayrıca yüksek hedefler vermek, karşılaştırma bilgisi vermek, problemi parçalara bölmek, ıraksak düşünme alıştırmaları yapmak, düşüncelere dikkat etmenin performansı artırıcı olduğu da gözlenmektedir (Coşkun 2005; Kohn ve diğ. 2011; Paulus 2000; Paulus ve Yang 2002).

Beyin fırtınasında yaratıcılık ile ilgili başlıca iki model bulunmaktadır. Aşağıda önce bu modeller anlatılacak daha sonra alan dışı bir yaklaşım olan ikili kodlama kuramı üzerinde durulmaktadır.

I. BÖLÜM

1. BEYİN FIRTINASINDA YARATICILIK MODELLERİ

1.1. Bilişsel Uyarılma Yaklaşımı (Cognitive Stimulation Approach)

Bilişsel uyarılma yaklaşımı, uzun süreli belleğin bir türü olan çağrışımsal veya semantik belleğe bağlı olarak geliştirilmiştir (Collins ve Loftus 1975). Çağrışımsal bellek yaklaşımına göre, düşünceler belleğimizde rastgele olarak değil hiyerarşik veya bağlantılı olarak örgütlenmiş yapılar içerisinde bulunmaktadır. Bu modele göre bir kavram veya düşünce aktive olduğunda ona yakın olanlar aktive olmaktadır ve bu bağ zayıflayınca kadar devam etmektedir. Örneğin; meyve dediğimizde elma, armut, muz gibi sözcükler akla gelmekte ve bu aktivasyon gittikçe zayıflamaktadır. Çağrışımsal bellek modeline göre kavramlar şema olarak uzun süreli bellekte yer almaktadır. Bilişsel uyarılma yaklaşımı çok çeşitli uyaranların farklı şemaları aktive edeceğini ve ortaya yaratıcı sonuçların çıkacağını varsaymaktadır (Coşkun vd. 2000; Dugosh vd. 2000; Brown ve Paulus 2002).

1.2. Çağrışımsal Bellekte Düşünce Arama Kuramı (Search of Ideas in Associative Memory Model)

Nijstad, Strobe ve Lodejickx (2003) tarafından geliştirilen bu model uyarıcının özellikleri yerine düşünce üretim sürecine odaklanmaktadır. Düşünce üretim süreci iki aşamadan oluşmaktadır: 1. Bilgi aktivasyon, 2. Düşünce üretim aşaması. Bilgi aktivasyon aşamasında, belleğimizde imajlar veya görüntüler yer almakta ve bunların uyarılması için uyarıcı gerekmektedir. Uyarıcılar bir bireyin beyin fırtınasında ürettiği

düşünceler şeklinde olabilir. İmgeler uzun süreli bellekte yer almaktadır. Bunların geri çağırılması için uyarıcı gerekmektedir. Uzun süreli bellekten geri çağırılan imgeler kısa süreli belleğin alt bölümü olan çalışma belleğinde işleme dönüşmektedir. Düşünce üretim aşamasında uzun süreli bellekten gelen imgeler çalışma belleğinin yardımı ile yeni çağrışımlar oluşturmaktadır. Bu şekilde yeni çağrışımlar veya düşünceler ortaya çıkmaktadır.

Bilişsel Uyarılma Yaklaşımı; farklı düşüncelerin daha fazla uyarılmalara yol açacağı için performansı daha fazla arttıracaklarını söylerken, temelini Bilişsel Uyarılma Yaklaşımından alan Çağrışımsal Bellek Kuramı, bunun aksine birbirine yakın veya benzeyen çağrışımların beyin fırtınasında daha fazla düşünce artışı sağlayacağını önermektedir.

Görüldüğü gibi Bilişsel Uyarılma Modeli uyarıcının özelliklerine, Çağrışımsal Bellekte Düşünce Arama Modeli ise düşünce üretim sürecine odaklanmaktadır. Ancak bu iki model, bu sürecin nasıl işlediğine ve sonuçlandığına dair tam bir bilgi vermemektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri bu iki model ile ilgili yapılan araştırmalarda uyarıcıların yazılı olarak verilmesidir. Literatürde bu kuramlar çerçevesinde yapılmış araştırmalarda resim veya görsel uyaranlar kullanılmamıştır.

1.3. Çift Yönlü Yaratıcılık Modeli

Çift Yönlü Yaratıcılık Modeline göre yaratıcılığa giden iki yol bulunmaktadır. Bunlar esneklik ve kararlılıktır (De Dreu, Baas ve Nijstad 2008). Bu model beyin fırtınası modeli olarak değil yaratıcılık modeli olarak önerilmiştir. Esnek düşünceler bir problemin farklı bölümlerinden gelen düşünceleri veya çağrışımları ifade etmektedir. Örneğin; üniversite problemleri üzerinde beyin fırtınası yapan birisi kampüs yaşamı, barınma, yurtlar, sportif faaliyetler, ulaşım, yemek vb alt birimlerden düşünceler üretebilir. Bu alt kategorilerin sayısı fazla oldukça bir bireyin esnek olduğu söylenebilir. Öte yandan bireyin yaratıcı olması için aynı zamanda dayanıklı veya kararlı olması da gerekmektedir. Kararlılık motivasyonun bir göstergesidir (De Dreu v.d. 2008). Ayrıca

kararlılık bir konu etrafında derinlemesine düşünce üretimini de göstermektedir. Bu tür bir eylem hem motivasyonu hem de bilişsel faaliyetleri gerektirmektedir.

Yukarıda bahsedilen üç model daha çok sözel veya yazılı yönergeler yardımı ile yapılan manipülasyonlara dayalı olarak geliştirilmiştir. Görsel veya resim olarak sunulan uyaranların çağrışımsal bellekte nasıl kodlandığı ve ne kadar farklı çağrışımlara yol açtığıın anlaşılması için yeni bir kurama ihtiyaç duyulmaktadır. Literatürde çağrışımları göz ardı eden ancak görsel uyaranların kodlanmasına odaklanan bir yaklaşım bulunmaktadır. Paivio (1986) tarafından geliştirilen İkili Kodlama Kuramına göre görsel uyaranlar yazılı olan uyaranlara göre uzun süreli bellekte daha fazla kodlama üstünlüğüne sahiptir. Özellikle hem görsel hem de yazılı olarak iki kanalla sunulan uyaranlar tek kanalla (sadece yazılı ya da sadece görsel) olanlara göre daha fazla kodlama avantajına sahiptir.

Sonuç olarak beyin fırtınasında ortaya atılan yaratıcılık modelleri ile bu modelin entegre edilmesi gerekmektedir. Son zamanlarda Çağrışımsal Bellekte Kodlama Modeli geliştirilmiştir (Coşkun 2016). Bu modele göre hem görsel hem yazılı olan uyaranlar tek kanalla sunulan uyaranlara göre daha fazla kodlanacak ve daha fazla çağrışıma yol açacaktır. Ayrıca görsel uyaranlar yazılı uyaranlara göre daha fazla çağrışıma neden olmaktadır.

II. BÖLÜM

2. DENEY 1

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma birkaç açıdan önem taşımaktadır. Son zamanlarda literatürde resim ve yazının kodlanma ve çağrışım üzerinde etkisi incelenmesine rağmen (Bkz. Çelebi 2016), hem resim hem yazının, resim ve yazının incelendiği bir araştırma henüz yapılmamıştır. Bu araştırma deseni bu yönüyle literatüre katkı sağlamaktadır. İkincisi bu araştırmada sunulan konuların türünün yaratıcılık üzerindeki etkisi farklı bir açıdan incelenmektedir. Bir şehir ile ilgili olan yerlerin türü ilk kez bu araştırmada manipüle edilmiştir. Uyarılar göl, tarihi yerler ve yerleşim yerleri olarak üç düzeyde değişimlenmiştir. Bu uyarıcı türlerinin nasıl kodlanacağı ve ne tür çağrışımlara yol açacağı açıklanması gereken önemli bir konudur. Literatürde bu konu ile ilgili bir araştırma da bulunmamaktadır. Çağrışımsal Bellekte Kodlama kuramına göre bu uyarıların kodlanma açısından birbirine üstünlükleri bulunmamaktadır. Üçüncüsü; bu araştırma aynı zamanda uyarıcı türü ile sunum türü arasında uyarıcı bir etki olup olmadığının ortaya çıkması açısından özgün bir yapıdadır. Dördüncüsü; uyarıcı türünün yaratıcılık üzerindeki etkisinin esnekliğe mi yoksa kararlılığa mı bağlı olduğu bu araştırma ile aydınlatılmaktadır. Yapılan araştırmalar bu tür bir ilişkide uyarıcının türünün etkili olduğunu göstermektedir. Çelebi (2016) tarafından yapılan bir araştırmada uyarı bebek yüzü olduğunda ve duygular kontrol edildiğinde esneklik uyarıcı ile yaratıcılık arasında aracı değişken olmaktadır. Duygular kontrol edilmediğinde ise uyarıcı ile yaratıcılık arasında derin düşünce veya kararlılık aracı rol oynamaktadır. Bu araştırmada insana dayalı uyarılar değil dış ortama ilişkin uyarılar kullanılmıştır.

2.1.1. Araştırmanın Hipotezleri

Yukarıdaki tüm kuramsal yaklaşımlar değerlendirildiğinde aşağıdaki hipotezlere ulaşmak sağduyuya yakın görülmektedir.

H1: İkili Kodlama Kuramı (Paivio 1986) ve Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramının (Coşkun 2016) öngördüğü gibi hem görsel hem de yazılı olan uyarıcılar, tek kanallı (sadece görsel ya da sadece yazılı) olan uyarıcılara göre daha fazla yaratıcılığa yol açacaktır.

H2: Görsel uyaranlara maruz kalan katılımcılar, yazılı uyaranlara maruz kalan katılımcılara göre daha fazla özgün düşünce üreteceklerdir. İkili Kodlama Kuramının da belirttiği gibi görsel uyaranın yazılı olana göre uzun süreli bellekte kodlanma avantajının yüksek olması bu durumun nedeni olabilir.

H3: Göl, tarihi yerler ve yerleşim yeri uyarıcılarına maruz kalan katılımcılar arasında yaratıcılık açısından bir fark bulunmayacaktır. (?????)

H4: Uyarıcı türü ve sunum türünün yaratıcılık üzerinde ortak etkisi beklenmektedir.

H5: Uyarıcı türü ile yaratıcılık arasında esneklik ve kararlılık aracı bir rol oynayacaktır. Görsel uyarıcılar, yazılı uyarıcılara göre daha fazla esneklik ve kararlılığa yol açacaktır. Ayrıca hem görsel hem yazılı uyarıcılar, sadece görsel ve sadece yazılı olan uyarıcılara göre daha fazla esneklik ve kararlılığa yol açacaktır. Esneklik ve kararlılık arttıkça yaratıcılık da artacaktır.

2.2. Yöntem

2.2.1. Örneklem

Bu araştırmaya Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Psikoloji Bölümünde okuyan ve katılımları için ilgili öğretim üyesinden katılım puanı alan toplam 146 denek

katılmıştır. Bu deneklerin arasından 6 kişi yönergeye uymadığı için analizden çıkarılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı ($X=19,97$, $ss=2,12$). Örneklemin çoğunluğu kadınlardan ($N=112$; %76,7) oluşmaktadır. Deney deseni ve örneklem sayıları Tablo 2.1’de, örneklemin demografik özellikleri ise Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1: Deney Deseni ve Örneklem Sayıları

	Resim	Yazı	Resim + Yazı
Göl	16	16	16
Tarihi Yerler	13	17	16
Yerleşim Yerleri	13	17	13

Tablo 2.2: Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler	N – (%)
Cinsiyet	
Kadın	112 (76.7)
Erkek	25 (23.3)

2.2.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu: Katılımcılara araştırmacı hakkında bilgilerin olduğu, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmada işlemlerin anlatıldığı, araştırmanın herhangi bir kısmında bırakmak isterlerse bırakabileceklerini belirten bir onam formu verilmiştir. Araştırma hakkında bilgi almak için dersin hocası ve araştırmacıya ulaşabilecekleri açık adres ve telefon numaraları verilmiştir. Bu formun sonunda araştırma koşullarını anladıklarını ve araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarının taahhüt eden imza alınmıştır (Bkz. Ek 1).

Nötralizasyon ve Sözcük Sayısı: Katılımcılara pozitif ya da negatif duygudurumlarını nötr hale getirmek için bir metin verilmiştir. Metin içerisindeki 12 cümle ve 85 kelime beyin fırtınası problemi ile ilişkili olmayıp nötr olayları konu almaktadır (ör. “Markete gitmeden önce alışveriş listesi hazırladım. Dolmuş bekledim ve dolmuş gelince, alışveriş merkezine gittim...”) (Bkz. Ek 2). Katılımcılardan 2 dakika içerisinde olduğu gibi kağıdın boş bölümüne yazılması istenmiştir. Ayrıca katılımcılara yazım sürecinde doğru veya yanlış diye bir şeyin bulunmadığını ve mümkün olduğu kadar hızlı yazmalarının yeterli olduğu sözlü olarak bildirilmiştir.

Dolgu Maddeler ve Duygudurum Ölçümü: Yazım veya nötralizasyon görevinden sonra katılımcılara ilk olarak, 4 adet dolgu sorusu sorulmuştur. Burada cinsiyet, yaş, yaşamın çoğunun geçirildiği yer ve şu anda yaşanan yer bilgileri bulunmaktadır. Formun en sonunda, katılımcıların duygudurumlarını 5 puan (1 = Çok Kötü, 2 = Kötü, 3 = Orta, 4 = İyi, 5 = Mükemmel) üzerinden değerlendiren bir madde katılımcılara sunulmuştur (Bkz. Ek 3).

Sunum Türü: Katılımcılara Bolu ili ile ilgili göl, tarihi yerler ve yerleşim yerlerine ilişkin her birinden 4 tane uyaran resim, yazı ve hem resim hem yazı olarak sunulmuştur. Sunulan uyaranların resim ebatları (Boy:16 cm En:12 cm) ve yazı miktarları standart hale getirilmiştir (33 kelime). Bunların seçiminde uzman kanısına başvurulmuş, iki hakem arasında anlaşma sağlanan resimler veya yazılar kullanılmıştır.

Uyarıcı Türü: Bu araştırmada uyaranlar yazı, resim, hem yazı hem resim şeklinde verilmiştir. Her bir uyaran farklı sayfalarda sunulmuştur (Bkz. Ek 4-39). Resimler renkli çıktılar olarak katılımcılara sunulmuştur. Her bir uyaran 4 sayfa halinde gösterilmiştir.

Manipülasyon kontrolü: Araştırmanın sonunda Bolu ile ilgili sunulan bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu çok az'dan çok fazla'ya doğru uzanan 0-10 arasında bir ölçek üzerinde derecelendirmeler istenmiştir. Ayrıca Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgileri ne kadar hatırladıklarını bir boşluğa yazmaları istenmiştir (Bkz. Ek 41).

Beyin fırtınası problemi ve yönergesi: Verilen uyaranlardan sonra katılımcılara beyin fırtınası kuralları verilmiştir. Katılımcılara beyin fırtınası ile ilgili temel kurallar (Düşüncelerinizi eleştirmeyin, aklınıza geleni yazın, çok sayıda düşünce yazmaya çalışın ve düşünceleri birleştirerek yeni düşünceler üretmeye çalışın.) ve her kurala ilişkin kısa açıklamalar yazılı olarak verilmiş olup araştırmacı tarafından da yüksek sesle okunmuştur (Bkz. Ek 40). Kuralların sunumundan sonra katılımcılardan bu kuralları kullanarak Bolu'da turizmi arttırmak için neler yapılabileceğine ilişkin fikirlerini veya düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Katılımcılara ayrıca düşüncelerini maddeler halinde yazmaları, kısa cümlelerin yeterli olacağı ve yazarken dilbilgisi

kurallarının ve hecelemenin bir sorun teşkil etmeyeceği yazılı ve sözlü olarak anlatılmıştır. Katılımcılara verilen süre 12 dakikadır.

Algısal ölçümler: Katılımcılardan beyin fırtınası sonunda yaşadıkları deneyimleri bir anket üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Bu ankette katılımcıların ürettikleri düşüncelerin sayısını, kalitesini, beyin fırtınası problemini, ne kadar çaba gösterdiklerini, ne kadar rahat hissettiklerini ve ne kadar hızlı olduklarını çok az’dan çok fazla’ya doğru uzanan 0’dan 10’a kadar ölçek üzerinde puanlamaları istenmiştir (Bkz. Ek 41)

2.3. İşlem

Araştırmanın yapılacağı tarih iki hafta öncesinden katılımcılara araştırmanın yapılacağı dersin öğretim üyesi tarafından bildirilmiştir. Araştırmanın olduğu gün katılımcılar sınıf ortamında sıralarında tek olmak koşuluyla birbirlerinden ayrı şekilde teste tabi tutulmuşlardır. Katılımcılara dersin öğretim üyesi tarafından araştırmaya katılmaları karşılığında katılım kredisi olarak puanlar verilmiştir. Araştırmanın doğası hakkında bilgiler veren bilgilendirme onam formundan sonra, katılımcılardan nötralizasyon görevi verilmiştir. Katılımcılardan gördükleri metni olduğu gibi ve hızlı bir şekilde kağıdın boş kısmına verilen 2 dakika süre içerisinde yazmaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılara dolgu maddeleri ve duygudurumlarını değerlendiren bir form verilmiştir. Katılımcılardan bu formu doldurmaları veya işaretlemeleri istenmiştir. Bundan sonra katılımcılara 4 sayfa halinde uyarıcılar ve konular verilmiştir. Her sayfada katılımcıların verilen bilgileri (resim, yazı, hem resim hem yazı) 10 saniye boyunca incelemeleri yönergesi verilmiştir. Resimlerin eni 12 ve boyu 16 cm olup, yazılar standart olarak 33 sözcüktür. Araştırmacı kronometreyi takip ederek sırasıyla sayfaları çevirmeleri komutunu vermiştir. Pilot çalışma ile bu süre daha önceden belirlenmiştir.

Katılımcılar seçkisiz olarak kendilerine verilen üzerinde resim, yazı ve hem resim hem yazı bulunan kağıtları inceledikten sonra bir sonraki aşama olan beyin fırtınası görevine geçilmiştir. Katılımcılardan beyin fırtınası kurallarının bulunduğu

diğer sayfayı çevirmeleri istenmiş olup kurallar ve açıklamalar kendileri tarafından okunmuştur. Katılımcılara 12 dakikalık bir süre zarfı içinde düşünceler üretmeleri için “Bolu’da turizmi arttırmak için neler yapılabilir?” şeklinde bir problem verilmiştir ve katılımcılar aynı anda başlamak suretiyle 12 dakikalık sürede bir sonraki boş sayfaya düşüncelerini yazmışlardır. Süre araştırmacı tarafından kronometre ile tutulmuştur ve beyin fırtınası için verilen süre dolduğunda katılımcılardan bir sonraki sayfada yer alan değerlendirme ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Çok az’dan çok fazla’ya doğru uzanan 0-10 arası puanlar verilen bu değerlendirmede ilk 8 soru katılımcıların kendi açılarından beyin fırtınası problemini ve ürettikleri düşünceleri nasıl değerlendirdikleri ile ilgili, puanlanan son soru Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu ile ilgili olup en son soru da Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgilerin ne kadarını hatırladıklarının sorulduğu açık uçlu bir sorudur.

Uygulamanın sonunda deneklere katılımları için teşekkür edilmiştir.

2.4. Bulgular

2.4.1. Nötralizasyon Kontrol ve Yazım Hızı

Onam formunun imzalanmasının ardından katılımcılardan 86 kelimelik bir metni olabildiğince hızlı bir şekilde 2 dakika içinde yazmaları istenmiştir. Bu test katılımcıların araştırma öncesi anlık duygu durumunu nötrleştirmekle birlikte yazım hızını ölçmektedir. Katılımcıların yazım hızları yazdıkları sözcük sayısı ile değerlendirilmiştir. Yazım hızı verileri 3 (uyarıcı türü; resim, yazı, hem resim hem yazı) X 3 (konu türü; göl, yerleşim yeri, tarihi yerler) ANOVA deseniyle analiz edilmiştir. Bu analize göre, sunum türünün ($F(2,137) = .28$ $p = .05$), uyarıcı türünün ($F(2,137) = .88$ $p = .05$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(2,137) = .64$ $p = .05$) anlamlı değildir.

Katılımcıların yazım testi sonrası anlık duygudurumları (Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz?) 5’li likert tipi ölçek ile değerlendirilmiştir. Anlık duygudurum verileri 3 (uyarıcı türü; resim, yazı, hem resim hem yazı) X 3 (konu türü; göl, yerleşim yeri,

tarihi yerler) ANOVA deseniyle analiz edilmiştir. Bu analize göre, sunum türünün ($F(2,137) = .28, p = .05$), uyarıcı türünün ($F(2,137) = .89, p = .05$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(2,137) = .89, p = .05$) anlamlı değildir.

Tablo 2.3: Anlık Duygudurum ve Yazım Hızı Ortalamaları

	RESİM			YAZI			RESİM VE YAZI		
	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler
Anlık	3.37	3.46	3.38	3.25	3.64	3.52	3.37	3.69	3.37
Duygudurum	(.88)	(.96)	(.96)	(.77)	(.70)	(.71)	(.71)	(.48)	(.88)
Yazım Hızı	55.75	56.15	54.61	57.25	56.17	55.70	55.87	60.07	52.93
(Kelime Sayısı)	(6.11)	(6.75)	(8.82)	(12.93)	(5.81)	(9.22)	(13.25)	(6.07)	(8.09)

** Standart sapmalar parantez içinde gösterilmiştir.

2.4.2. Manipülasyon Kontrol

Araştırmanın sonrasında Bolu ile ilgili verilen bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu sorularak manipülasyonun etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre sunum türünün ($F(2, 137) = .43$) uyarıcı türünün ($F(2, 137) = .06$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(2, 137) = .56$) anlamlı bulunamamıştır. Bolu ile ilgili verilen bilgilerin ne kadar hatırlandığı analiz edildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%85-%98) dört sayfada verilen resimleri doğru bir şekilde hatırladıkları tespit edilmiştir.

2.4.3. Özgün Düşünce Sayısı

Uyarıcının (resim, yazı, hem resim hem yazı koşulu) özgün düşünce üretimine etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(2,128) = 2,71, p = .05, n^2 = .04$). Tukey test hem yazı hem resim koşulunda olan katılımcıların (Ort = 20.40) ve resim koşulunda olan katılımcıların (Ort = 20.00), yazı koşulunda olan katılımcılara (Ort = 16.90) göre daha fazla sayıda özgün düşünce ürettiğini göstermektedir. Sunum türünün (göl, yerleşim yerleri, tarihi yerler) özgün düşünce üretimine etkisi anlamlı bulunamamıştır ($F(2,128) = .08, p = .05$). Ayrıca sunum türü ve uyarıcı ortak etkisi de anlamlı değildir ($F(4,128) = .65, p = .05$).

Tablo 2.4: Özgün Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Sd	F	p	n ²
Uyarıcı Türü	(2,128)	2.71	.07	.04
Sunum Türü	(2,128)	.08	.92	.001
Uyarıcı Türü X Sunum Türü	(2,128)	.65	.62	.02

*p= .005

2.4.4. Esnek Düşünce

Beyin fırtınası oturumlarında katılımcıların ürettiği düşünceler belirli kategoriler altında toplanabilir. Beyin fırtınası problemi düşüncelerinin alt kategorileri (K1: Reklam, K2: Ulaşım, K3: Konaklama, K4: Temizlik, K5: Yeni Tesisler, K6: Geleneksel Ürünler, K7: Gezi ve Organizasyon, K8: Diğer, K9: Negatif Tutumlar, K10: Sömürücü Davranışlar, K11: Güvenlik) iki bağımsız yargıcı tarafından sınıflandırılmıştır. İki bağımsız yargıcı arasında kategori sayısı açısından iç güvenirlik 0.99 olarak bulunmuştur.

Esnekliği hesaplamak için her katılımcının bu kategorilerde kaç düşünce ürettiği değerlendirilmiştir. Daha sonra her katılımcının taradığı veya düşünce ürettiği özgün kategori sayısı hesaplanmıştır. Bu elde edilen veri esneklik olarak kaydedilmiştir (De Dreu, Nijstad, Baas ve ark. 2012). Yapılan analiz sonucunda uyarıcı türünün (resim, yazı, hem resim hem yazı) ($F(2,128)=1.42$, $p=.05$)), sunum türünün (göl, yerleşim yerleri, tarihi yerler) ($F(2,128)=.32$, $p=.05$)) ve sunum türü ve uyarıcı ortak etkisinin ($F(4,128)=1.32$, $p=.05$)) esneklik üzerindeki etkisi anlamlı bulunamamıştır (Bkz. Tablo 2.5).

Tablo 2.5: Esnek Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Sd	F	p	n ²
Uyarıcı Türü	(2,128)	1.41	.24	.02
Sunum Türü	(2,128)	.31	.73	.005
Uyarıcı Türü X Sunum Türü	(2,128)	1.36	.25	.04

2.4.5. Derin Düşünce Sayısı

Derin düşünce sayısı, özgün düşünce sayısının kategori sayısına (esnek düşünce sayısına) bölünmesiyle hesaplanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda uyarıcı türünün (resim, yazı, hem resim hem yazı) ($F(2,128)=.83, p=.05$), sunum türünün (göl, yerleşim yerleri, tarihi yerler) ($F(2,128)=.47, p=.05$) ve sunum türü ve uyarıcı ortak etkisinin ($F(4,128)=.32, p=.05$) derin düşünce sayısı üzerindeki etkisi anlamlı bulunamamıştır.

Tablo 2.6: Derin Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Sd	F	p	n ²
Uyarıcı Türü	(2,128)	.82	.44	.01
Sunum Türü	(2,128)	.46	.62	.007
Uyarıcı Türü X Sunum Türü	(2,128)	.31	.86	.01

*p=.05

Tablo 2.7: Özgün Düşünce, Esnek Düşünce ve Derin Düşünce Sayılarının Ortalamaları

	RESİM			YAZI			RESİM VE YAZI		
	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler
Özgün Düşünce Sayısı	18.12 (6.15)	21.84 (10.98)	20.46 (8.73)	17.81 (6.34)	15.17 (6.55)	17.76 (7.08)	20.75 (6.08)	20.00 (12.29)	20.37 (8.12)
Esnek Düşünce Sayısı	4.62 (1.36)	5.07 (1.18)	4.92 (1.11)	4.68 (1.13)	4.29 (1.72)	4.76 (1.34)	5.56 (1.41)	4.92 (1.18)	4.62 (1.31)
Derin Düşünce Sayısı	4.31 (2.13)	4.31 (1.61)	4.34 (2.02)	3.81 (1.08)	3.79 (1.78)	3.91 (1.67)	3.77 (.93)	4.11 (2.53)	4.76 (2.70)

** Standart sapmalar parantez içinde gösterilmiştir.

2.4.6. Değişkenler Arası Korelasyonel İlişkiler ve Aracılık Analizi

Tablo 2.8: Değişkenler Arası ilişkiler

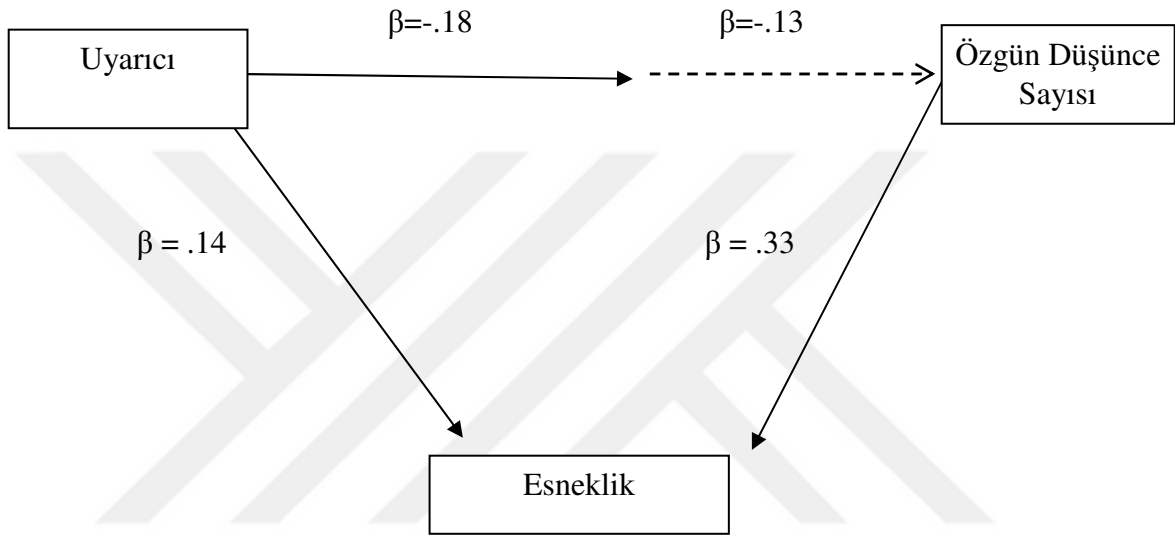
	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Uyarıcı Türü	.18**	.15*	.09
Sunum Türü	.04	-.06	.08

**p=.005

Uyarıcı türü ile özgün düşünce sayısı ve uyarıcı türü ile esnek düşünce sayısı arasında anlamlı ilişkiler olduğundan dolayı aracılık analizi yapılmıştır. Aracılık analizinin yapılabilmesi için ; (1) Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır.(2) Bağımsız değişken ile aracı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (3) Aracı değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (4) Aracı değişken analize dahil edildiğinde bağımsız değişkenin bağımlı değişken

üzerindeki etkisi ya da ilişkisi anlamlı ölçüde düşmeli veya tamamen anlamsız olmalıdır (Baron ve Kenny 1986).

Aracı değişken olan esnek düşünce ile özgün düşünce sayısı (bağımlı değişken) arasında .33'lik ilişki olduğundan, aracılık analizi için tüm koşullar sağlanmaktadır. Bu nedenle aracılık analizi yapılmıştır.

Şekil 2.1: Aracılık Analizi

Başlangıçta uyarıcı türü ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta = -.18$), esneklik analize eklendiğinde anlamlılığını ($\beta = .13$) düşmektedir (Bkz. Şekil 2.1). Sobel Test bu düşüşün marjinal olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir ($\text{sobel}(z)=1.62, p= .10$). Derin düşünme açısından aracılık analizi yapılmamıştır; çünkü değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

2.4.7. Algısal Ölçümler

Araştırmanın en sonunda verilen özbildirim maddeleri ile araştırmanın temel değişkenleri karşılaştırılmış olup araştırmada değişkenler açısından herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır (Bkz. Tablo 2.9).

Tablo 2.9: Algısal Ölçümlerin Uyarıcı Türü ve Sunum Türü Koşullarına Göre Ortalamaları

	RESİM			YAZI			RESİM VE YAZI		
	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler	Göl	Yerleşim Yerleri	Tarihi Yerler
Sayı	6.18 (2.16)	6.46 (1.85)	6.84 (1.46)	6.56 (1.75)	5.47 (1.77)	5.76 (2.19)	6.18 (1.64)	6.46 (1.56)	6.68 (1.25)
Kalite	6.56 (1.96)	7.15 (1.90)	5.84 (1.90)	5.87 (1.36)	6.29 (1.79)	5.88 (2.34)	6.25 (1.12)	6.83 (1.02)	6.25 (1.61)
Hoşlanma	6.25 (2.08)	6.53 (1.89)	6.46 (2.02)	6.12 (2.02)	6.82 (1.94)	6.23 (2.38)	6.12 (2.72)	6.15 (2.15)	6.56 (1.41)
Performans	5.68 (1.13)	6.84 (1.99)	5.38 (2.36)	5.87 (1.70)	5.58 (1.93)	5.47 (2.37)	5.81 (1.97)	5.53 (1.85)	6.25 (1.87)
İlginç	5.12 (2.50)	5.23 (2.42)	5.15 (2.23)	5.12 (2.36)	5.47 (2.03)	5.00 (2.00)	4.81 (2.56)	4.61 (2.06)	4.62 (2.44)
Çaba	6.62 (2.24)	7.53 (1.45)	6.92 (1.49)	6.87 (1.78)	6.70 (1.57)	6.82 (2.00)	6.12 (2.50)	7.00 (1.82)	6.56 (1.15)
Rahat	6.56 (2.39)	7.76 (2.08)	7.69 (1.65)	7.87 (1.45)	7.05 (3.23)	7.23 (2.48)	7.31 (1.88)	8.00 (1.82)	8.37 (1.50)
Hız	6.06 (1.87)	6.92 (1.80)	6.30 (1.70)	6.31 (1.85)	5.58 (2.20)	5.64 (1.96)	6.18 (2.07)	6.84 (1.99)	6.81 (1.72)
İlgi Çekici	5.25 (2.59)	4.92 (2.13)	3.92 (2.43)	5.00 (2.36)	5.94 (2.16)	5.11 (3.27)	5.81 (2.31)	6.07 (2.25)	5.06 (1.98)

2.5. Tartışma

Bu araştırmada uyarıcı ve sunum türünün beyin fırtınasında yaratıcılığa etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre resim ve hem resim hem yazı koşulunda olan katılımcıların, yazı koşulunda olan katılımcılara göre beyin fırtınasında daha fazla yaratıcı oldukları gözlenmiştir. Bu araştırma sonucu Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramının öngörüsü ile tutarlıdır. Resimler yazıya göre kodlama açısından avantaj oluşturmaktadır. Resimler yanında yazılı sunumun da yapılması kodlama avantajı sağlamaktadır. Burada ilginç bir sonuç; resim ile hem resim hem de yazı arasında fark bulunamamış olmasıdır. Bu bulgu Paivio'nun İkili Kodlama Kuramı ile uyuşmamaktadır. Paivio'ya göre iki kanallı olarak kodlanan uyaranlar tek kanallı kodlanan uyaranlara göre daha avantajlıdır. Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramı böyle bir fark gözetmemektedir. Bu kuram uzun süreli bellekte resmin daha fazla kalıcı etki yaptığını ve sonuç olarak daha fazla çağrışımlara yol açacağını öngörmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç daha önce yapılan araştırma bulguları ile de tutarlıdır (Çelebi 2016). Burada önemli olan konulardan bir tanesi uyaranların bireyle doğrudan ilgili olmamasıdır. Çelebi'nin araştırmasında bebek veya insan uyaranı kullanılmıştır. Bu

araştırmada ise doğa resimleri kullanılmıştır. İki araştırma arasındaki bu fark yaratıcılığa giden süreçleri de etkilemektedir. Çelebi'nin araştırmasında resim kararlılık yoluyla yaratıcılığı etkilemektedir. Bu araştırmada ise uyarıcılar ile yaratıcılık arasında esneklik aracı bir rol oynamaktadır. Yine tekrar edilecek olursa bu araştırmada insan resimleri değil doğa resimleri verilmiştir. Sonuç olarak verilen uyarıcının ne olduğu uyarıcı ile yaratıcılık arasında esnekliğin mi yoksa kararlılığın mı rol oynayacağını belirlemektedir. Gelecekte aynı araştırma deseninde insana ilişkin uyarıcı ile doğaya ait uyarıcı incelenmeli ve bu sözü edilen varsayımın geçerli olup olmadığı test edilmelidir.

Bu araştırmada verilen uyarıcılar ile yaratıcılık arasında esnekliğin söz konusu olabileceğine dair zayıf bir kanıt bulunmuştur. Bu sonuç Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramının öngörüsü ile kısmen tutarlıdır. Öte yandan uyarıcı ile yaratıcılık arasında kararlılığın aracı bir rolü bulunamamıştır. Ortaya çıkan bu sonuç daha önce yapılan bir araştırmanın bulgusu ile de tutarlıdır (Coşkun 2016). Söz konusu araştırmada uyarıcılar resim ve yazı olarak verilmiştir. Verilen resim uyaranları esnekliği arttırmış ve böylece yaratıcılık da artmıştır. Benzer bir sonuç bu araştırmada da söz konusudur. Ancak; ortaya çıkan bulgu zayıf bir bulgudur. Bu durum Coşkun (2016)'un araştırmasında sadece resim ve yazı koşulunun karşılaştırılmasından kaynaklanabilir. Bu araştırmada ise sadece yazı ve resim değil her ikisinin birlikte verildiği bir koşul araştırmada bulunmaktadır. Bu tür bir düzenleme esnekliğin etkisini zayıflatır.

Bu araştırmada sunum türünün etkisine ilişkin anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Çağrışımsal bellekte kodlama kuramı göl, yerleşim yerleri ve tarihi yerler olarak verilen uyarıcılar arasında belirgin bir hipotezin kurulmasına olanak sağlamamaktadır. Kuramın bu öngörüsü ile tutarlı olarak sunum türleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Gelecekte bu uyaranların ikili kombinasyonlarının nasıl bir etkide olacağı incelenmelidir. Ayrıca bu ikili kombinasyonların yanında uyarıcıları tümünün sunulduğu bir araştırma deseni yardımıyla bu uyarıcıların ne kadar uyarıcı etkisinin olduğu da gelecek araştırmalarda incelenmelidir.

Bu araştırmada uyarıcı türü ve sunum türünün yaratıcılık üzerinde ortak etkisi bulunamamıştır. Bu sonucun olası bir açıklaması bulunmaktadır. Göl, yerleşim yerleri ve tarihi yerler arasında anlamlı bir etkinin bulunamaması bu duruma katkıda bulunmuş olabilir. Bir başka açıdan sunum türünün etkisinin olmamasının yanında yaratıcılığa giden esneklik ve kararlılığın da sunum türüne bağlı olarak aktive olmaması da bu sonuca katkıda bulunabilir.

Son olarak katılımcıların algısal ölçümlerde koşullara göre farklılaşmadığı da bulunmuştur. Bu durumun birkaç olası açıklaması bulunmaktadır. Birincisi tüm katılımcılar tek olarak araştırmaya katılmıştır. Bu araştırmada grup koşulu bulunmamaktadır. Gruplarda bulunan bireyler algısal ölçümlerde performanslarını abartma eğilimi göstermektedir. İkinci olarak araştırma yapısı itibariyle 3x3 lük karmaşık bir desendir. Üçüncü olarak araştırmada her bir koşulda verilen uyarıcı sayısı resim, yazı ve hem resim hem yazı olarak dörder tanedir. Katılımcılar bu sayılardan dolayı algılarında konfüzyon yaşayabilirler.

Gelecek araştırmalarda dört uyarıcı yerine bir uyarıcı vermenin etkisinin olup olmadığı incelenmelidir. Uyarıcı sayısının etkisine dair literatürde bazı kanıtlar bulunmaktadır. Uyarıcı sayısı belli bir ölçüde arttığında çağrışımsal belleği daha fazla uyarmaktadır. Ancak bu uyarımın üst sınırın ne olduğuna dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu araştırmada çalışma belleğinin kapasitesi dahilinde dört uyarıcı verilmiştir. Bu uyarıcı sayısı dokuza çıkartılabilir; bu durumda uyarıcıları işlemek için yeterli zaman verilmelidir. Zaman açısından ele alındığında resimleri veya yazıları incelemek için 10 saniye verilmiştir. Gelecek araştırmalarda bu süre uygulama yapılarak arttırılabilir. Katılımcılara verilen süre içinde uyaranları inceledikten sonra, bu uyaranlara ilişkin düşüncelerini yazmaları ve böylece egzersiz yapmaları sağlanabilir.

Gelecek araştırmalarda incelenmesi gereken bir konu; uyaranların oturum ortasında verilmesidir. Özellikle beyin fırtınasında düşüncelerinde azalma yaşayan bireyler oturum ortasında kendilerine verilen resim, yazı veya hem resim hem yazı şeklinde olan uyarıcılarla daha fazla performans artışı gösterebilirler.

III. BÖLÜM

3. DENEY 2

Bu araştırmada birinci araştırmadan farklı olarak sadece konu olarak bir tür uyaran kullanılmıştır. Birinci araştırma göl, yerleşim yerleri ve tarihi yerler arasında uyarıcı türü açısından ortak bir etki olmadığını göstermiştir. Başka bir deyişle uyarıcı türleri bu konularda aynı örüntüleri ortaya çıkartmaktadır. Değişkenler arasında ortak etki olmamasından ve konu türleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış olmasından dolayı ikinci araştırmada sadece göl ile ilgili uyaranlar verilmiştir.

Bu araştırmada uyarıcıların türünün yanı sıra bu uyaranların oturumun başlangıcında ve ortasında verilmesinin beyin fırtınasındaki yaratıcılığa etkisi de incelenmiştir. Oturumun ortasında uyaranlar verildiğinde; beyin fırtınasından yorulan katılımcılar yeniden bir bilişsel uyarılma kazanabilirler. Buna ek olarak; oturumun ortasında uyaranlar verilmesi katılımcıların motivasyonunu arttırabilir. Literatürde oturumun ortasında uyaranlar verilmesinin olumlu etkilerinin olduğu ve bu etkilerin bilişsel ve güdüsel açıdan kazanımlar sağladığına ilişkin araştırma bulguları bulunmaktadır (Horne 1993 ve Coşkun 2005). Geçmişte yapılan bu araştırmalar oturumun ortasında verilen uyaranların esneklik ve kararlılığı nasıl etkilediğine dair bulgular vermemektedir. Bu nedenle bu araştırmada oturumun ortasında verilen uyarıcıların bu iki süreç açısından nasıl bir etki doğurduğu incelenenecektir. Bu araştırmada ilk araştırmada olduğu gibi hem resim hem yazı koşulunda olan katılımcılar sadece yazı koşulunda olan katılımcılara göre daha fazla sayıda özgün düşünce üreteceklerdir. Ayrıca bu katılımcıların karşıtlarına göre daha esnek düşünceler üretmesi de beklenmektedir. Oturumun ortasında uyarıcı verilen katılımcılar toplamda oturumun başlangıcında uyarıcı verilen katılımcılara göre daha fazla özgün düşünce üretecektir. Öte yandan alternatif bir hipotez de geliştirilebilir. Oturumun başlangıcında uyarıcı

verilenler daha iyi bir performansla oturuma başlayacaklarından dolayı bir performans normu geliştirebilirler. Bu norm oturumun sonuna kadar devam edebilir. Paulus ve Dzindolet (1993) oturumun başlangıcında iyi performans gösterenlerin bu performanslarını oturumun sonuna kadar devam ettirdiklerini rapor etmektedir. Buradan hareketle alternatif bir hipotez olarak; oturumun başlangıcında uyarıcı verilen katılımcılar oturumun ortasında uyarıcı verilen katılımcılara göre daha yaratıcı olacaklardır.

Yukarıdaki hipotezleri test etmek üzere uyarıcı türü ve oturumun etkisi 2(Uyarıcı Türü: Resim+Yazı ve Yazı)x2 (Oturum Türü: Oturum Öncesi ve Oturum Sonrası) lik bir desen ile incelenmiştir. Bu tür bir araştırma deseni ayrıca bu iki değişkenin yaratıcılık üzerinde ortak etkisinin olup olmadığına da açıklık getirmektedir. Buna ek olarak birinci araştırmada resmin olumlu etkisinin bulunmasından dolayı ikinci deneyde resim ve yazı birlikte verilmiş ve bu ikili yazı koşuluyla karşılaştırılmıştır. Ayrıca birinci araştırmada araştırma deseninde yer alan koşulların fazla olmasından dolayı esnekliğin aracı etkisine dair kanıt güçlü olarak bulunamamıştır. Bu araştırmada araştırma deseni sade olduğundan dolayı uyarıcı türünün esnekliği arttırması ve sonuç olarak yaratıcılığı arttırması ve bu etkinin birinci araştırmaya göre güçlü olması beklenmektedir.

3.1. Yöntem

3.1.1.Örneklem

Bu araştırmaya Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Psikoloji ve Sosyoloji Bölümünde okuyan ve katılımları için ilgili öğretim üyesinden katılım puanı alan toplam 83 denek katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı ($X=21.20$ ss=.99). Örneklem çöğunluğu kadınlardan ($N=73$; %89.03) oluşmaktadır.

Örneklem demografik özellikleri Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler	N – (%)
Cinsiyet	
Kadın	73 (89.03)
Erkek	9 (10.97)

3.1.2. Veri Toplama Araçları

Onam Formu: Birinci deneyde olduğu gibi katılımcılara araştırmacı hakkında bilgilerin olduğu, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmada işlemlerin anlatıldığı, araştırmanın herhangi bir kısmında bırakmak isterlerse bırakabileceklerini belirten bir onam formu verilmiştir. Birinci deneyde olduğu gibi araştırma hakkında bilgi almak için dersin hocası ve araştırmacıya ulaşabilecekleri açık adres ve telefon numaraları verilmiştir. Bu formun sonunda araştırma koşullarını anladıklarını ve araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarının taahhüt eden imza alınmıştır (Bkz. Ek 42).

Nötralizasyon ve Sözcük Sayısı: Birinci araştırmada olduğu gibi katılımcılara pozitif ya da negatif duygudurumlarını nötr hale getirmek için bir metin verilmiştir. Metin içerisindeki cümle ve kelime sayısı birinci deneydekinin aynısıdır (ör. “Markete gitmeden önce alışveriş listesi hazırladım. Dolmuş bekledim ve dolmuş gelince, alışveriş merkezine gittim...”) (Bkz. Ek 43).

Dolgu maddeler ve duygudurum ölçümü: Birinci araştırmada olduğu gibi yazım veya nötralizasyon görevinden sonra katılımcılara ilk olarak, 4 adet dolgu sorusu sorulmuştur. Formun en sonunda katılımcıların duygudurumlarını 5 puan (1 = Çok Kötü, 2 = Kötü, 3 = Orta, 4 = İyi, 5 = Mükemmel) üzerinden değerlendiren bir madde katılımcılara sunulmuştur (Bkz. Ek 44).

Oturum Türü: Katılımcıların bir kısmına göller (Abant, Gölcük, Yedigöller ve Çubuklu Gölü) ile ilgili uyarılar yazılı veya hem yazılı hem görsel olarak beyin fırtınası oturumunun başlangıcında dört sayfa halinde verilmiştir. Her bir sayfayı incelemek için katılımcılara 10 saniye verilmiştir. Oturumun ortasında yani 6.

Dakikanın sonunda uyaran alanlara da aynı işlem yapılmıştır. Tek fark uyaranların verilme zamanıdır.

Uyarıcı Türü: Bu araştırmada uyaranlar yazı ve hem yazı hem resim şeklinde verilmiştir. Her bir uyaran farklı sayfalarda sunulmuştur (Bkz. Ek 45-52). Resimler renkli çıktılar olarak katılımcılara sunulmuştur. Her bir uyaran 4 sayfa halinde gösterilmiştir.

Manipülasyon Kontrolü: Birinci araştırmada olduğu gibi araştırmanın sonunda Bolu ile ilgili sunulan bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu çok az'dan çok fazla'ya doğru uzanan 0-10 arasında bir ölçek üzerinde derecelendirmeler istenmiştir. Ayrıca Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgileri ne kadar hatırladıklarını bir boşluğa yazmaları istenmiştir (Bkz. Ek 54)

Beyin Fırtınası Problemi ve Yönergesi: Verilen uyaranlardan sonra katılımcılara beyin fırtınası kuralları verilmiştir. Katılımcılara beyin fırtınası ile ilgili temel kurallar (Düşüncelerinizi eleştirmeyin, aklınıza geleni yazın, çok sayıda düşünce yazmaya çalışın ve düşünceleri birleştirerek yeni düşünceler üretmeye çalışın.) ve her kurala ilişkin kısa açıklamalar yazılı olarak verilmiş olup araştırmacı tarafından da yüksek sesle okunmuştur (Bkz. Ek 53). Kuralların sunumundan sonra katılımcılardan bu kuralları kullanarak Bolu'da turizmi arttırmak için neler yapılabileceğine ilişkin fikirlerini veya düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Katılımcılara ayrıca düşüncelerini maddeler halinde yazmaları, kısa cümlelerin yeterli olacağı ve yazarken dilbilgisi kurallarının ve heceleminin bir sorun teşkil etmeyeceği yazılı ve sözlü olarak anlatılmıştır. Katılımcılara verilen süre 12 dakikadır.

Algısal Ölçümler: Katılımcılardan beyin fırtınası sonunda yaşadıkları deneyimleri bir anket üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Bu ankette katılımcıların ürettikleri düşüncelerin sayısını, kalitesini, beyin fırtınası problemini, ne kadar çaba gösterdiklerini, ne kadar rahat hissettiklerini ve ne kadar hızlı olduklarını çok az'dan çok fazla'ya doğru uzanan 0'dan 10 a kadar ölçek üzerinde puanlamaları istenmiştir (Bkz. Ek 54).

3.2. İşlem

Araştırmanın yapılacağı tarih bir hafta öncesinden katılımcılara araştırmanın yapılacağı dersin öğretim üyesi tarafından bildirilmiştir. Araştırmanın olduğu gün katılımcılar sınıf ortamında sıralarında tek olmak koşuluyla birbirlerinden ayrı şekilde teste tabi tutulmuşlardır. Katılımcılara dersin öğretim üyesi tarafından araştırmaya katılmaları karşılığında katılım kredisi olarak puanlar verilmiştir. Araştırmanın doğası hakkında bilgiler veren bilgilendirme onam formundan sonra, katılımcılardan nötralizasyon görevi verilmiştir. Katılımcılardan gördükleri metni olduğu gibi ve hızlı bir şekilde kağıdın boş kısmına verilen 2 dakika süre içerisinde yazmaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılara dolgu maddeleri ve duygudurumlarını değerlendiren bir form verilmiştir. Katılımcılardan bu formu doldurmaları veya işaretlemeleri istenmiştir. Bundan sonra oturumun başlangıcında yer alan katılımcılara 4 sayfa halinde uyarıcılar verilmiştir. Her sayfada katılımcıların verilen bilgileri (yazı, hem resim hem yazı) 10 saniye boyunca incelemeleri yönergesi verilmiştir. Resimlerin eni 12 ve boyu 16 cm olup, yazılar standart olarak 33 sözcüktür. Araştırmacı kronometreyi takip ederek sırasıyla sayfaları çevirmeleri komutunu vermiştir. Oturumun ortasında yer alan katılımcılara ise bu uyarılar 6. dakikanın sonunda verilmiştir. Katılımcılar uyarıları 10 saniye aralıklarla incelemişler ve sonrasında beyin fırtınasına devam etmelerine izin verilmiştir.

Uyarıların oturum öncesinde verildiği katılımcılar seçkisiz olarak kendilerine verilen üzerinde sadece yazı veya hem resim hem yazı bulunan kağıtları inceledikten sonra bir sonraki aşama olan beyin fırtınası görevine geçilmiştir. Uyarıların oturum ortasında (6. dakikadan sonra) verildiği katılımcılardan ise beyin fırtınası kurallarının bulunduğu diğer sayfayı çevirmeleri istenmiş olup kurallar ve açıklamalar kendileri tarafından okunmuştur. Katılımcılara 12 dakikalık bir süre zarfı içinde düşünceler üretmeleri için “Bolu’da turizmi arttırmak için neler yapılabilir?” şeklinde bir problem verilmiştir ve katılımcılar aynı anda başlamak suretiyle 12 dakikalık sürede bir sonraki boş sayfaya düşüncelerini yazmışlardır. Süre araştırmacı tarafından kronometre ile tutulmuştur ve beyin fırtınası için verilen süre dolduğunda katılımcılardan bir sonraki sayfada yer alan değerlendirme ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Çok az’dan çok

fazla'ya doğru uzanan 0-10 arası puanlar verilen bu değerlendirmede ilk 8 soru katılımcıların kendi açılarından beyin fırtınası problemini ve ürettikleri düşünceleri nasıl değerlendirdikleri ile ilgili, puanlanan son soru Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu ile ilgili olup en sonda Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgilerin ne kadarını hatırladıklarının sorulduğu açık uçlu bir sorudur.

Uygulamanın sonunda katılımcılara araştırmaya katıldıkları için teşekkür edilmiştir.

3.3. Bulgular

3.3.1. Nötralizasyon Kontrol ve Yazım Hızı

Yazım hızı verileri 2 (uyarıcı türü; yazı ve hem resim hem yazı) X 2 (oturum türü; oturum başında ve oturum ortasında) ANOVA deseniyle analiz edilmiştir. Bu analize göre, uyarıcı türünün ($F(1,78) = .90$, $p = .05$) ve oturum türünün ($F(1,78) = .004$, $p = .05$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(1,78) = .64$, $p = .05$) anlamlı değildir.

Katılımcıların yazım testi sonrası anlık duygudurumları (Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz?) 5'li likert tipi ölçek ile değerlendirilmiştir. Anlık duygudurum verileri 2 (uyarıcı türü; yazı ve hem resim hem yazı) X 2 (oturum türü; oturum başında ve oturum ortasında) ANOVA deseniyle analiz edilmiştir. Bu analize göre, uyarıcı türünün ($F(1,78) = .04$, $p = .8$), oturum türünün ($F(1,78) = .02$, $p = .9$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(1,78) = .29$, $p = .6$) anlamlı değildir.

Tablo 3.2: Yazım Hızı ve Anlık Duygudurumun Ortalamaları

	RESİM VE YAZI		YAZI	
	OTURUM BAŞI	OTURUM ORTASI	OTURUM BAŞI	OTURUM ORTASI
ANLIK	3.27	3.40	3.33	3.26
DUYGURUM	(.93)	(.59)	(.79)	(.93)
YAZIM HIZI	60.54	59.10	57.61	58.84
(KELİME SAYISI)	(8.90)	(6.89)	(6.44)	(7.61)

** Standart sapmalar parantez içinde gösterilmiştir.

3.3.2. Manipülasyon Kontrol

Araştırmada sonrasında Bolu ile ilgili verilen bilgilerin ne kadar ilgi çekici olduğu sorularak manipülasyonun etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre uyarıcı türünün ($F(1,78)=.70$, $p=.05$) oturum türünün ($F(1,78)=.03$, $p=.05$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(1,78)=.06$, $p=.05$) anlamlı bulunamamıştır. Bolu ile ilgili verilen bilgilerin ne kadar hatırlandığı analiz edildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%94) dört sayfada verilen göllerin isimlerini doğru bir şekilde hatırladıkları tespit edilmiştir.

3.3.3. Özgün Düşünce Sayısı

Uyarıcının (yazı ve hem resim hem yazı koşulu) özgün düşünce üretimine etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(1,78)=5.19$, $p=.01$ $n^2=.06$). Hem yazı hem resim koşulunda olan katılımcıların (Ort=23.53), yazı koşulunda olan katılımcılara (Ort=18.27) göre daha fazla sayıda özgün düşünce ürettiğini göstermektedir. Oturum türünün (oturum başında ve oturum ortasında olmanın) özgün düşünce üretimine etkisi anlamlıdır ($F(1,78)=4.21$, $p=.04$). Oturumun ortasında uyarıcı verilenler (Ort=23.27), oturumun başlangıcında uyarıcı verilenlere (Ort=18.53) göre daha fazla sayıda özgün düşünce üretmiştir. Öte yandan oturum türü ve uyarıcı ortak etkisi anlamlı değildir ($F(1,78)=48.48$, $p=.05$).

Tablo 3.3: Özgün Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Sd	F	p	n^2
Uyarıcı Türü	(1,78)	5.19	.01	.06
Oturum Türü	(1,78)	4.21	.04	.05
Uyarıcı Türü X Oturum Türü	(1,78)	.48	.49	.00

* $p=.005$

3.3.4. Esnek Düşünce

Beyin fırtınası oturumlarında katılımcıların ürettiği düşünceler belirli kategoriler altında toplanabilir. Beyin fırtınası problemi düşüncelerinin alt kategorileri (K1:Reklam, K2: Ulaşım, K3: Konaklama, K4: Temizlik, K5: Yeni Tesisler, K6: Geleneksel Ürünler, K7: Gezi ve Organizasyon, K8: Diğer, K9: Negatif Tutumlar, K10:Sömürücü

Davranışlar, K11:Güvenlik) iki bağımsız yargıcı tarafından sınıflandırılmıştır. İki bağımsız yargıcı arasında kategori sayısı açısından iç güvenirlik 0.99 olarak bulunmuştur.

Esnekliği hesaplamak için her katılımcının bu kategorilerde kaç düşünce ürettiği değerlendirilmiştir. Daha sonra her katılımcının taradığı veya düşünce ürettiği özgün kategori sayısı hesaplanmıştır. Bu elde edilen veri esneklik olarak kaydedilmiştir (De Dreu, Nijstad, Baas ve ark. 2012). Uyarıcının (yazı ve hem resim hem yazı koşulu) esnek düşünce üretimine etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(1,78)=4.70$, $p=.03$ $n^2=.06$). Hem yazı hem resim koşulunda olan katılımcıların ($Ort=5.71$), yazı koşulunda olan katılımcılara ($Ort=5.00$) göre daha fazla sayıda esnek düşünce ürettiğini göstermektedir. Oturum türünün (oturum başında ve oturum ortasında olmanın) esnek düşünce üretimine etkisi anlamlıdır ($F(1,78)=3.29$ $p=.05$ $n^2=.04$). Oturumun ortasında uyarıcı verilenler ($Ort=5.65$), oturumun başlangıcında ($Ort=5.06$) uyarıcı verilenlere göre daha fazla sayıda esnek düşünce üretmiştir. Ayrıca oturum türü ve uyarıcı ortak etkisi de anlamlı değildir ($F(1,78)=.79$ $p=.05$) (Bkz. Tablo 3-4).

Tablo 3.4: Esnek Düşünce Sayısında 2X2 ANOVA Sonuçları

	Sd	F	p	n²
Uyarıcı Türü	(1,78)	4.70	.03	.06
Oturum Türü	(1,78)	3.29	.05	.04
Uyarıcı Türü X Oturum Türü	(1,78)	.79	.37	.00

3.3.5. Derin Düşünce Sayısı

Derin düşünce sayısı, özgün düşünce sayısının kategori sayısına (esnek düşünce sayısına) bölünmesiyle hesaplanmıştır.

Yazım hızı verileri 2 (uyarıcı türü; yazı ve hem resim hem yazı) X 2 (oturum türü; oturum başında ve oturum ortasında) ANOVA deseniyle analiz edilmiştir. Bu analize göre, uyarıcı türünün ($F(1,78)= 2.70$, $p= .05$) ve oturum türünün ($F(1,78)= 1.25$, $p=.05$) ve bu değişkenlerin ortak etkisi ($F(1,78)= .004$, $p=.05$) anlamlı değildir.

Tablo 3.5: Derin düşünce sayısında 2X2 ANOVA sonuçları

	Sd	F	P	n²
Uyarıcı Türü	(1,78)	2.70	.10	.03
Oturum Türü	(1,78)	1.25	.26	.01
Uyarıcı Türü x Oturum Türü	(1,78)	.004	.94	.00

*p=.05

Tablo 3.6: Özgün düşünce, esnek düşünce ve derin düşünce sayılarının ortalamaları

	RESİM VE YAZI		YAZI	
	Oturum Başı	Oturum Ortası	Oturum Başı	Oturum Ortası
Özgün Düşünce Sayısı	20.36 (10.57)	26.70 (12.25)	16.71 (7.82)	19.84 (10.67)
Esnek Düşünce Sayısı	5.27 (1.72)	6.15 (1.38)	4.85 (1.35)	5.15 (1.34)
Derin Düşünce Sayısı	3.88 (1.65)	4.26 (1.53)	3.37 (1.06)	3.71 (1.47)

3.3.6. Değişkenler Arası Korelasyonel İlişkiler ve Aracılık Analizi

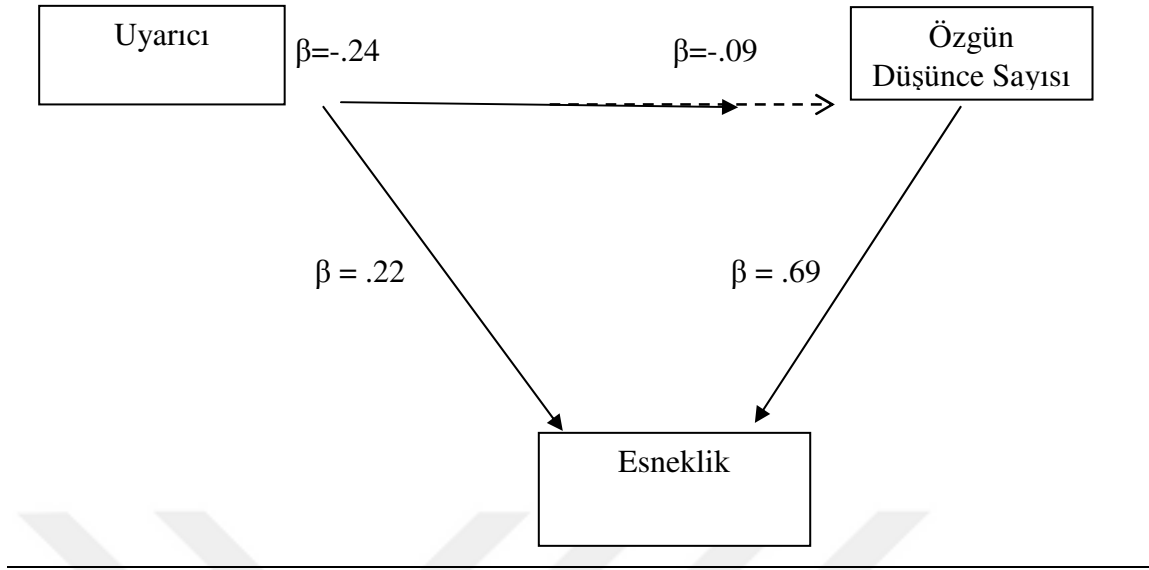
Tablo 3.7: Değişkenler arası ilişkiler

	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Uyarıcı Türü	-.24**	-.23**	-.18
Oturum Türü	.22	.19	-.12

**p=.005

Uyarıcı türü ile özgün düşünce sayısı ve uyarıcı türü ile esnek düşünce sayısı arasında anlamlı ilişkiler olduğundan dolayı aracılık analizi yapılmıştır. Aracılık analizinin yapılabilmesi için ; (1) Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır.(2) Bağımsız değişken ile aracı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (3) Aracı değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (4) Aracı değişken analize dahil edildiğinde bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi ya da ilişkisi anlamlı ölçüde düşmeli veya tamamen anlamsız olmalıdır (Baron ve Kenny 1986).

Aracı değişken olan esnek düşünce ile özgün düşünce sayısı (bağımlı değişken) arasında .69'luk ilişki olduğundan, aracılık analizi için tüm koşullar sağlanmaktadır. Bu nedenle aracılık analizi yapılmıştır.

Şekil 3.1: Uyarıcı türü ile yaratıcılık arasında esnekliğin aracı rolü

Başlangıçta uyarıcı türü ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta=.24$), esneklik analize eklendiğinde anlamlılığını ($\beta=.09$) düşürmektedir (Bkz. Şekil 3.1). Bu ilişki 0'a düştüğünden ve anlamsız olduğundan dolayı Sobel Testi yapılmasına gerek duyulmamıştır. Bu durum esnekliğin uyarıcı türü ile yaratıcılık arasında tam bir aracı değişken olduğuna işaret etmektedir.

3.3.7. Algısal Ölçümler

Araştırmanın en sonunda verilen özbildirim maddeleri ile araştırmanın temel değişkenleri karşılaştırılmış olup araştırmada değişkenler açısından herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır (Bkz. Tablo 3.8). Sadece hızlı olma açısından uyarıcı türünün marjinal bir etkisi bulunmuştur ($F(1,78)=3.25$, $p=05$, $\eta^2=.04$). Resim ve yazı koşulunda olan katılımcılar ($Ort=6.48$), yazı koşulunda olan katılımcılara ($Ort=5.75$) göre beyin fırtınasında düşünce üretirken daha hızlı olduklarını rapor etmişlerdir.

Tablo 3.8: Algısal ölçümlerin uyarıcı türü ve oturum türü koşullarına göre ortalamaları

	RESİM VE YAZI		YAZI	
	Oturum Başı	Oturum Ortası	Oturum Başı	Oturum Ortası
Sayı	6.27 (1.75)	6.45 (1.87)	5.80 (2.33)	5.94 (1.43)
Kalite	6.27 (1.54)	5.75 (1.55)	5.85 (2.28)	5.63 (1.80)
Hoşlanma	6.00 (2.04)	6.30 (1.68)	6.23 (2.46)	6.89 (1.82)
Performans	5.68 (1.52)	5.85 (1.84)	5.66 (2.30)	5.68 (2.02)
İlginç	4.90 (2.13)	5.35 (1.72)	5.14 (2.37)	4.26 (2.62)
Çaba	6.45 (2.42)	6.65 (1.69)	6.47 (1.86)	6.63 (2.08)
Rahat	6.81 (2.46)	7.05 (2.13)	7.04 (2.06)	7.63 (2.60)
Hız	6.27 (1.57)	6.68 (1.70)	5.76 (1.54)	5.73 (2.37)
İlgi Çekici	6.00 (2.48)	6.20 (2.01)	5.71 (2.05)	5.68 (1.97)

IV. BÖLÜM

4. GENEL TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada uyarıcı türü (resim ve yazı, yazı) ve oturum türünün (oturum başı ve oturum ortası) beyin fırtınasında yaratıcılığa etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre resim ve yazı koşulunda olan katılımcıların, yazı koşulunda olan katılımcılara göre beyin fırtınasında daha fazla yaratıcı oldukları gözlenmiştir. Buna ek olarak oturumun ortasında uyarıcı verilen katılımcıların, oturumun başında uyarıcı verilen katılımcılara göre beyin fırtınasında daha fazla özgün düşünce ürettikleri bulunmuştur.

Birinci araştırma sonucu ile tutarlı olarak resim ve yazı koşulunda bulunan katılımcılar, sadece yazı koşulunda olan katılımcılara göre daha fazla özgün sayıda düşünce üretmişlerdir. Her iki deneyde de ortaya çıkan bu tutarlı bulgu Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramının öngörüsü ile tutarlıdır. Bu kurama göre resim ve yazı olarak iki kanalla verilen uyarım bellekte daha fazla kodlanmakta veya kalıcı etki yapmakta ve bu durum da çağrışımların sayısını arttırmaktadır. Bu bulgu ayrıca Paivio'nun İkili Kodlama Kuramının öngörüsü ile de tutarlıdır. Ancak İkili Kodlama Kuramı çağrışımların nasıl olacağı konusunda bir açıklama getirmemektedir. Ortaya çıkan bu sonuç daha önce yapılan araştırma bulguları ile de tutarlıdır (Çelebi 2016). Buna ek olarak algısal ölçümler de ortaya çıkan bu uyarıcı etkisini desteklemektedir. Resim ve yazı koşulunda olan katılımcılar, sadece yazı koşulunda olan katılımcılara göre düşüncelerini daha hızlı olarak ürettiklerini bildirmişlerdir.

Ayrıca uyarıcı türü ile yaratıcılık arasında esneklik aracı bir rol oynamaktadır. Bu durum görsel olarak verilen uyarıcının bellekte daha iyi kodlandığına ve bu kodlamanın çağrışımsal bellekte daha farklı şemaları aktive ettiğine işaret etmektedir.

Ortaya çıkan bu sonuç birinci deneyin bulguları ile tutarlıdır. Bu sonuç esnek düşünceyi ve bu yolla yaratıcılığı aktive etmek için görsel uyarımların fayda sağladığına işaret etmektedir. Birinci araştırmada esnekliğin aracı rolüne dair kanıt çok güçlü değildi. İkinci araştırmada araştırma deseninin sadece uyarıcı türünün iki düzeyinin olması bu ilişkinin güçlü çıkmasına katkıda bulunmuş olabilir.

Bu araştırmada oturum türünün etkisi de anlamlıdır. Oturumun ortasında uyaranlara maruz kalan katılımcılar toplamda oturumun başlangıcında maruz kalanlara göre daha özgün düşünceler üretmişlerdir. Bu bulgu daha önceki araştırmaların bulguları ile tutarlıdır (Coşkun 2005; Horn 1993). Ortaya çıkan bu etki iki yolla açıklanmaktadır. Birincisi; oturumun ortasında uyaran vermek beyin fırtınası yapan katılımcıları bilişsel olarak uyarmakta ve bu durum çağrışımların sayısını arttırarak yaratıcı olmalarına yol açmaktadır. İkinci olarak; oturumun ortasında uyaran verme ve bu durumdan dolayı oturumu ikiye bölme katılımcılara yeni bir motivasyon sağlamaktadır. Bu araştırmada oturumun ortasında uyaran vermenin sadece esnekliği arttırdığı ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle oturumun ortasında uyaran vermek bellekte daha esnek düşüncelerin ortaya çıkmasına yol açmakta ve bu durum yaratıcılığa olumlu olarak yansımaktadır. Bu bulgu, daha önceki araştırmalarda (Coşkun 2005; Horn 1993) ortaya atılan açıklamaları kısmen desteklemektedir. Oturum ortasında uyaranları vermek motivasyonu arttırmamaktadır. Derin düşünce sayısı ile esneklik arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Bu araştırmada iki değişken arasında -.36 'lık bir ilişki bulunmaktadır. Derin düşünce daha çok motivasyonu ölçmektedir. Ancak önceki araştırmaların ileri sürdüğü gibi oturum ortasında ara vermenin düşünce üretiminde motivasyonu arttırdığına dair bu araştırmada bir kanıt bulunamamıştır. Aksine oturum ortasında ara verme katılımcıların esnekliğini daha çok etkilemektedir. Gelecek araştırmalarda bu durumun ne kadar geçerli olduğu oturum arasında farklı uyarıcılar verilerek test edilmelidir. Bu araştırmada oturumun ortasında görsel ve yazılı uyaranlar verilmiştir. Bunun yerine motivasyonu arttırıcı yönergeler verilmiş olsaydı sonuç farklı olabilirdi veya derin düşüncenin aracılık etkisi ortaya çıkabilirdi.

Oturumun etkisine ilişkin ortaya çıkan bu bulguların ne derece geçerli olduğunu test etmek için gelecek araştırmaların yapılması gerekmektedir. Özellikle gelecek

araştırmalarda verilen konu türünün uyarıcı türü ile yaratıcılık arasında düzenleyici bir rol oynayıp oynamadığının aydınlatılması gerekmektedir. Daha ayrıntılı olarak ifade edilecek olursa, katılımcılar kendilerine ilişkin bir konuda beyin fırtınası görevinde bulunmaları ile kendilerine uzak bir konuda (örn; Bolu’da turizmi geliştirmek) beyin fırtınası görevinde bulunmaları arasında güdüsel açıdan farklılıklar bulunabilir.

Bu araştırmada uyarıcı türü ile oturum türü arasında ortak etki bulunamamıştır. Bu durum araştırmadaki söz konusu bu değişkenlerin farklı özelliklerinin olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca her iki değişkenin yaratıcılık ile olan ilişkisinde farklı yollar söz konusudur.

Bu iki deneyde ortaya çıkan bulguların eğitimde, terapilerde, örgütlerde birtakım uygulamaları veya doğurguları bulunmaktadır. Eğitim ortamlarında öğrencilerin esnekliklerini ve yaratıcılıklarını arttırmak için yazılı uyaranlar mümkün olduğu kadar çok sayıda resimlerle desteklenmelidir. Ders kitapları, dergiler ve sınıfta sunulan sunular görsel olarak zengin bir içerikte düzenlenmelidir. Buna ek olarak; öğrencilere bir konu etrafında düşünce üretirken ara vermeler veya kısa molalar verilmelidir. Oturum arasında uyaranları sunmak öğrencilerin hem bilişsel açıdan esnek düşünmelerini hem de motivasyonlarını arttıracaktır. Terapi ortamlarında danışman çağrışımlar kurmakta veya esnek düşünmekte zorlanan danışanları için hem görsel hem de yazılı malzemeler veya imgelemeler yaptırabilir. Bu durum danışanın belli bir konuya saplanmasını engelleyecektir. Esnek düşünme bireyin problemlerine farklı açıdan yaklaşmasını ve çözüm bulmasını da kolaylaştıracaktır. Örgütlerde haftalık toplantılarda hem beyaz yakalıların hem de mavi yakalıların daha esnek düşünmelerini sağlamak için görsel ve yazılı uyaranlar verilebilir. Ayrıca çalışanların dinlenme ya da ara verme saatleri yeniden düzenlenebilir. Bu konuda hangi çalışma türü için nasıl bir zamanda ara verileceği ve bu arada neler yapılacağı insan mühendislerinin konusudur. Bu araştırmada ortaya çıkan en önemli sonuç özellikle düşünce üretimi veya tasarım/teknoloji geliştirme ekibinde olan katılımcıların daha yaratıcı olmaları için görsel sunumların ve ara vermenin yararlı olacağıdır.

KAYNAKLAR

- Akben, C. (2015). *Koku ve Bilişsel Uyarımın Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aldağ, H. ve Sezgin, M. E. (2002). Multimedya Uygulamalarında İkili Kodlama Kuramı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 29-44.
- Arslan, Ç. (2015). *Kendini Sansürleme ve Etkileşim Kaygısının Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baas, M., Roskes, M., Sligte, D., Nijstad, B. A. ve De Dreu, C. K. (2013). Personality and Creativity: The Dual Pathway to Creativity Model and a Research Agenda. *Social and Personality Psychology Compass*, 7 (10), 732-748.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The Moderator–Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182.
- Bradley, M. M., Greenwald, M. K., Petry, M. C. ve Lang, P. J. (1992). Remembering Pictures: Pleasure and Arousal in Memory. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 18 (2), 379-390.
- Brown, V. R. ve Paulus, P. B. (2002). Making Group Brainstorming More Effective: Recommendations From an Associative Memory Perspective. *Current Directions in Psychological Science*, 11(6), 208-212.

- Camacho, L. M., ve Paulus, P. B. (1995). The Role of Social Anxiousness in Group Brainstorming. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(6), 1071-1080.
- Coşkun, H., Paulus, P. B., Brown, V. ve Sherwood, J. J. (2000). Cognitive Stimulation and Problem Presentation in Idea-Generating Groups. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 4 (4), 307-329.
- Coşkun, H. (2005). Cognitive Stimulation With Convergent and Divergent Thinking Exercises in Brainwriting Incubation, Sequence Priming, and Group Context. *Small Group Research*, 36 (4), 466-498.
- Coşkun, H. (2016). Görsel Sunum Türlerinin Yaratıcılığa Etkisi: Çağrışımsal Bellekte Kodlama Kuramının Ortaya Çıkışı: *Sosyal Psikoloji 1. Kongresi. Başkent Üniversitesi*, Ankara.
- De Dreu, C. K., Baas, M. ve Nijstad, B. A. (2008). Hedonic Tone and Activation Level in the Mood-Creativity Link: Toward a Dual Pathway to Creativity Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94 (5), 739-756.
- De Dreu, C. K., Nijstad, B. A., Baas, M., Wolsink, I. ve Roskes, M. (2012). Working Memory Benefits Creative Insight, Musical Improvisation, and Original Ideation Through Maintained Task-Focused Attention. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38 (5), 656-669.
- Diehl, M., ve Stroebe, W. (1987). Productivity Loss in Brainstorming Groups: Toward The Solution of a Riddle. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (3), 497-509.
- Dugosh, K. L., Paulus, P. B., Roland, E. J. ve Yang, H. C. (2000). Cognitive Stimulation in Brainstorming. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79 (5), 722-735.

- Dugosh, K. L. ve Paulus, P. B. (2005). Cognitive and Social Comparison Processes in Brainstorming. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41(3), 313-320.
- Gültepe, B. (2014). Duygudurum ve Bilişsel Değişkenlerin Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Gültepe, B. ve Coskun, H. (2016). Music and Cognitive Stimulation Influence Idea Generation. *Psychology of Music*, 44 (1), 3-14.
- Kohn, N. W., Paulus, P. B., & Choi, Y. (2011). Building on the Ideas of Others: An Examination of the Idea Combination Process. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(3), 554-561.
- Mednick, S. (1962). The Associative Basis of the Creative Process. *Psychological Review*, 69 (3), 220-232.
- Nijstad, B. A., Stroebe, W. ve Lodewijkx, H. F. (2003). Production Blocking and Idea Generation: Does Blocking Interfere with Cognitive Processes. *Journal of Experimental Social Psychology*, 39 (6), 531-548.
- Nijstad, B. A., De Dreu, C. K., Rietzschel, E. F. ve Baas, M. (2010). The Dual Pathway to Creativity Model: Creative Ideation as a Function of Flexibility and Persistence, *European Review of Social Psychology*, 21 (1), 34-77.
- Offner, A. K., Kramer, T. J. ve Winter, J. P. (1996). The Effects of Facilitation, Recording, and Pauses on Group Brainstorming. *Small Group Research*, 27 (2), 283-298.
- Osborn, A.F. (1957). *Applied Imagination*. New York: Scribner.

- Oxley, N. L., Dzindolet, M. T. ve Paulus, P. B. (1996). The Effects of Facilitators on the Performance of Brainstorming Groups. *Journal of Social Behavior and Personality*, 11 (4), 633.
- Paulus, P. B. ve Dzindolet, M. T. (1993). Social Influence Processes in Group Brainstorming. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64 (4), 575.
- Paulus, P. (2000). Groups, Teams, and Creativity: The Creative Potential of Idea - Generating Groups. *Applied Psychology*, 49 (2), 237-262.
- Paulus, P. B. ve Yang, H. C. (2000). Idea Generation in Groups: A Basis for Creativity in Organizations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 82 (1), 76-87.
- Paulus, P. B. ve Brown, V. R. (2007). Toward More Creative and Innovative Group Idea Generation: A Cognitive - Social - Motivational Perspective of Brainstorming. *Social and Personality Psychology Compass*, 1 (1), 248-265.
- Paulus, P. B. ve Coşkun, H. (2012). Creativity. J. M. Levine (Ed), *Group Processes* (P.P. 215-240). Psychology Press, New York: Taylor& Francis Group.
- Rietzschel, E. F., Nijstad, B. A. ve Stroebe, W. (2006). Productivity is not Enough: A Comparison of Interactive and Nominal Brainstorming Groups on Idea Generation and Selection. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42 (2), 244-251.
- Rietzschel, E. F., Nijstad, B. A. ve Stroebe, W. (2010). The Selection of Creative Ideas after Individual Idea Generation: Choosing Between Creativity and Impact *British Journal of Psychology*, 101 (1), 47-68.
- Uğur, Y. ve Coskun, H. (2016). *Resim, Yazı ve Resim ile Birlikte Yazıyla Sunulan Nesnelerin Almanca ve Türkçe Hatırlamadaki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ek 1: Onam Formu (Deney 1)

GÖNÜLLÜ KATILIMCI BİLGİLENDİRME FORMU

Bu araştırma araştırmacı Psikolog Zeliha BALCI tarafından, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji Ana Bilim Dalı Genel Psikoloji Yüksek Lisans Tezi olarak Prof. Dr. Hamit COŞKUN danışmanlığında yürütülmektedir. İletişim Bilgileri: Tel: 0374 254 13 10

Bu araştırmada siz verilen konularla ilgili duygu ve düşünceleriniz ile "Beyin Fırtınasında" oluşturacağınız düşünceler arasında ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu konu ile ilgili aklınıza takılan sorular var ise, daha fazla bilgilie ihtiyaç duyuyorsanız lütfen bize sorun. Araştırmaya gönüllü olarak katılmaktasınız. Buradaki uygulamalar süresince samimiyetiniz araştırmanın geleceği için çok önemlidir. Araştırmaya katılıp, katılmamak için lütfen biraz düşünün ve karar veriniz.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Uygulamanın istediğiniz anında, diğer katılımcıları etkilememden araştırmadan ayrılmak istediğinizi uygulayıcıya herhangi bir neden veya koşul belirtmeden ifade edebilir ve ayrılabilirsiniz. Araştırmada size verilen konular veya uygulamalar dışında herhangi bir rahatsızlık hissettiğinizde araştırmayı bırakmanız da mümkündür. Bu konuda size olumsuz dönecek herhangi bir sorumluluğunuz yoktur.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, öncelikle birkaç anket dolduracak, size ana konuyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi yazmanız istenecektir. Daha sonrada "Beyin Fırtınası Oturumuna" geçilecek ve 12 dakika sürecek, burada size konu verilecek ve düşünce üretmeniz istenecektir. Daha sonrada son bir anket uygulanacak ve araştırma yaklaşık 20 dakika sürecek ve sonlandırılacaktır.

Araştırma sonunda, araştırma sonucu ile bilgi talep etmeniz durumunda, elde edilen bilimsel bilgiler paylaşılabilecektir.

Lütfen sorularını araştırma sonunda araştırmacıya hiç çekinmeden sorunuz. Ayrıca, araştırmada, uygulama esnasında sizin dışınızda doğabilecek herhangi bir maddi hasardan, herhangi bir şekilde sorumlu tutulmayacaksınız. Araştırma süresinde kullanılan bütün materyal, dokümanların masrafları araştırmacıya ait olup, sizden herhangi bir başlık altında ücret talep edilmeyecektir. Araştırma sonuçları, İstatistiksel

Yöntemlerle analiz edip, işlenecek ve bunun sonucunda elde edilen bilgiler rapor edilip, Tez Jürisine sunulacaktır. Kabul görmesi halinde literatüre kazandırılacaktır.

Araştırma ile ilgili daha fazla bilgi ve sorun için:

Araştırma Sorumlusu: Psikolog Zeliha BALCI – Sosyal Hizmetler Merkezi, 0216 447 07 55 İSTANBUL.

Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Hamit COŞKUN Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen -Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı, 0374 254 13 10 Gölköy Kampusu/ BOLU

Araştırmamıza ayırdığınız zaman ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı Teşekkürler... Araştırmanın koşullarını anladığımı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı taahhüt ederim.

İMZA:

TARİH:

Ek 2: Nötralizasyon Görevi (Deney 1)

Markete gitmeden önce alışveriş listesi hazırladım. Dolmuş bekledim ve dolmuş gelince, alışveriş merkezine gittim. Bir kilo portakal, iki marul, bir kilo patates aldım. Sonra süt ürünleri bölümüne geçtim. İki tane süt, 300 gram peynir aldım. Alışveriş listeme kola ve meyve suyu da ekledim. Kasada sırada önümde 3 kişi vardı. Sıra bana geldiğinde, kasada kasiyere elli lira verim. Bana geriye 30 lira verdi. Listede aldıklarımın fiyatına tekrar baktım. Dolmuşa bindim, eve geldim. Eve geldiğimde, aldıklarımı yerleştirdim. Sonra fotokopi yapmak için kırtasiyeye gittim. Kırtasiyede ders notlarımın fotokopisini çektirdim.

YUKARIDAKİ CÜMLELERİ EN HIZLI OLACAK ŞEKİLDE AŞAĞIYA YAZINIZ.
(Süre 2 dk.)

Ek 3: Dolgu Madde ve Duygudurum Ölçümü (Deney 1)

Cinsiyetiniz : Erkek Kadın

Yaşınız :

Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer;

(1) Büyük şehir (İstanbul, Ankara, İzmir) (2) Şehir (3) Kasaba (4) Köy

Şu an yaşadığınız yer;

(1) Aileyle birlikte evde (2) Arkadaşlarla evde (3) Akrabalarla evde (4) Yurtta Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

(1) Çok kötü (2) Kötü (3) Orta (4) İyi (5) Mükemmel

Ek 4: Göl Resmi 1 (Deney 1)

Ek 5: Göl Resmi 2 (Deney 1)

Ek 6: Göl Resmi 3 (Deney 1)

Ek 7: Göl Resmi 4 (Deney 1)

Ek 8: Tarihi Yerler Resmi 1 (Deney 1)

Ek 9: Tarihi Yerler Resmi 2 (Deney 1)

Ek 10: Tarihi Yerler Resmi 3 (Deney 1)

Ek 11: Tarihi Yerler Resmi 4 (Deney 1)

Ek 12: Yerleşim Yerleri Resmi 1 (Deney 1)

Ek 13: Yerleşim Yerleri Resmi 2 (Deney 1)

Ek 14: Yerleşim Yerleri Resmi 3 (Deney 1)

Ek 15: Yerleşim Yerleri Resmi 4 (Deney 1)

Ek 16: Göl - Yazı 1 (Deney 1)**ABANT**

Abant Gölü yeraltında meydana gelen tektonik çöküntüler sonucunda oluşmuştur. Göl çevresi eğlence, dinlenme, spor, avcılık, piknik yapmaya uygundur ve kamp alanları mevcuttur. Her sene yerli ve yabancı birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Ek 17: Göl - Yazı 2 (Deney 1)**GÖLCÜK**

Etrafı sarıçam ve göknar ağaçları ile kaplı gölün her mevsim görüntüsü muhteşemdir. Yılın her mevsiminde bölge halkı ve yurdun her yerinden günübirlik gezmek, görmek, dinlenmek ve piknik yapmak amacıyla birçok ziyaretçi gelmektedir.

Ek 18: Göl - Yazı 3 (Deney 1)**YEDİGÖLLER**

Göller, kayan kitlelerin, vadilerin önlerini kapaması sonucu arkada suların biriktiği set gölleridir. Yedigöller Milli Parkı içerisinde gölleri ve eşsiz peyzaj güzellikleri görmek mümkündür. Ayrıca kampçılık, günübirlik piknik, yürüyüş, fotoğraf çekimi gibi faaliyetler yapılabilir.

Ek 19: Göl - Yazı 4 (Deney 1)**ÇUBUKLU GÖLÜ**

Çubuklu Gölü, Bolu'ya bağlı Göynük ilçesinde bulunan turistik göldür. Göl ve çevresindeki köyler, dizi ve film çekimleri için mekan olarak kullanılmıştır. 2005 yılında bir dizi için yapılmış olan yel değirmenleri gölün çevresinde bulunmaktadır.

Ek 20: Tarihi Yerler - Yazı 1 (Deney 1)**YILDIRIM BAYEZİT HAMAMI**

Mudurnu ilçesinde bulunan hamam, aynı adla anılan caminin yanındadır. Mimarı Ömer bin İbrahim olan hamam, aynı devirde yapılan hamamların en güzellerindendir. Hamam taç kapısı ve kubbe geçişleriyle dikkat çekicidir ve günümüzde hizmet vermektedir.

Ek 21: Tarihi Yerler - Yazı 2 (Deney 1)**ÇELTİKDERE BİZANS KİLİSESİ**

Seben ilçesinin Çeltikdere köyü yakınındadır. Orta Bizans döneminin klasik dini mimarisine uygun olarak haç biçiminde kesme taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Çeltikdere Kilisesinin karşısındaki büyük bir kayalığın içerisindeki mağaralar insanların yaşayabileceği bölümlere ayrılmıştır.

Ek 22: Tarihi Yerler - Yazı 3 (Deney 1)**AKŞEMSEDDİN TÜRBEİ**

Akşemseddin'in Göynük'deki Türbesi 1464 yılında Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmıştır. Kefeki taşından yapılmış kasnaksız bir kubbe ile örtülü altıgen planlı bir yapıdır. Girişi doğu yönündedir. Kapının üzerinde sivri kemerli bir alınlık yer alır.

Ek 23: Tarihi Yerler - Yazı 4 (Deney 1)**BÜYÜK CAMİ (YILDIRIM BAYEZİT CAMİİ)**

Bolu Büyükcami Mahallesi'nde bulunan cami, Yıldırım Bayezit tarafından 1382 yılında yaptırılmış, 1899 yılında yanan caminin yerine şimdiki cami yapılmıştır. Çifte minareli, tek kubbeli olan caminin iç mekânında nakış işi iç süslemeleri ilgi çekicidir.

Ek 24: Yerleşim Yerleri - Yazı 1 (Deney 1)**MUDURNU**

Mudurnu İlçesi eski Türk evleri bakımından önemli bir özelliğe sahiptir. Yeşilin hakim olduğu ilçe, sahip olduğu birçok ev, cami, çeşme ve hamam gibi mimari değeri yüksek yapılar nedeniyle "Kentsel Sit Alanı" ilan edilmiştir.

Ek 25: Yerleşim Yerleri - Yazı 2 (Deney 1)**GÖYNÜK**

Yirminci yüzyıl başlarına ait eski Türk evleri bakımından zengin olan ilçe sahip olduğu birçok tarihî konut, cami, türbe, çeşme, hamam, kule ve hazire gibi sivil mimari eser sebebiyle "Kentsel SİT Alanı" ilan edilmiştir.

Ek 26: Yerleşim Yerleri - Yazı 3 (Deney 1)**MENGEN**

Mengen ormanlık bir bölgedir ve yüksek yaylaları bulunmaktadır. Mengen'in en büyük özelliği; çok ünlü aşçılar yetiştirmesidir. Her yıl geleneksel "Mengen Aşçılar ve Turizm Festivali" düzenlenmektedir. Bu festival yakında Uluslararası olarak kutlanmaya başlanacaktır.

Ek 27: Yerleşim Yerleri - Yazı 4 (Deney 1)**GEREDE**

Gerede, antik çağlara uzanan oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Uluslararası kayak koşu, bisiklet ve kros yarışmaları için çok uygun orman içi spor alanlarına sahiptir. Gerede, geçimini dericilikle sağlar ve çok miktarda hayvan mevcuttur.

Ek 28: Göl – Resim ve Yazı 1 (Deney 1)**ABANT**

Abant Gölü yeraltında meydana gelen tektonik çöküntüler sonucunda oluşmuştur. Göl çevresi eğlence, dinlenme, spor, avcılık, piknik yapmaya uygundur ve kamp alanları mevcuttur. Her sene yerli ve yabancı birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Ek 29: Göl – Resim ve Yazı 2 (Deney 1)**GÖLCÜK**

Etrafı sarıçam ve göknar ağaçları ile kaplı gölün her mevsim görüntüsü muhteşemdir. Yılın her mevsiminde bölge halkı ve yurdun her yerinden günübirlik gezmek, görmek, dinlenmek ve piknik yapmak amacıyla birçok ziyaretçi gelmektedir.

Ek 30: Göl – Resim ve Yazı 3 (Deney 1)**YEDİGÖLLER**

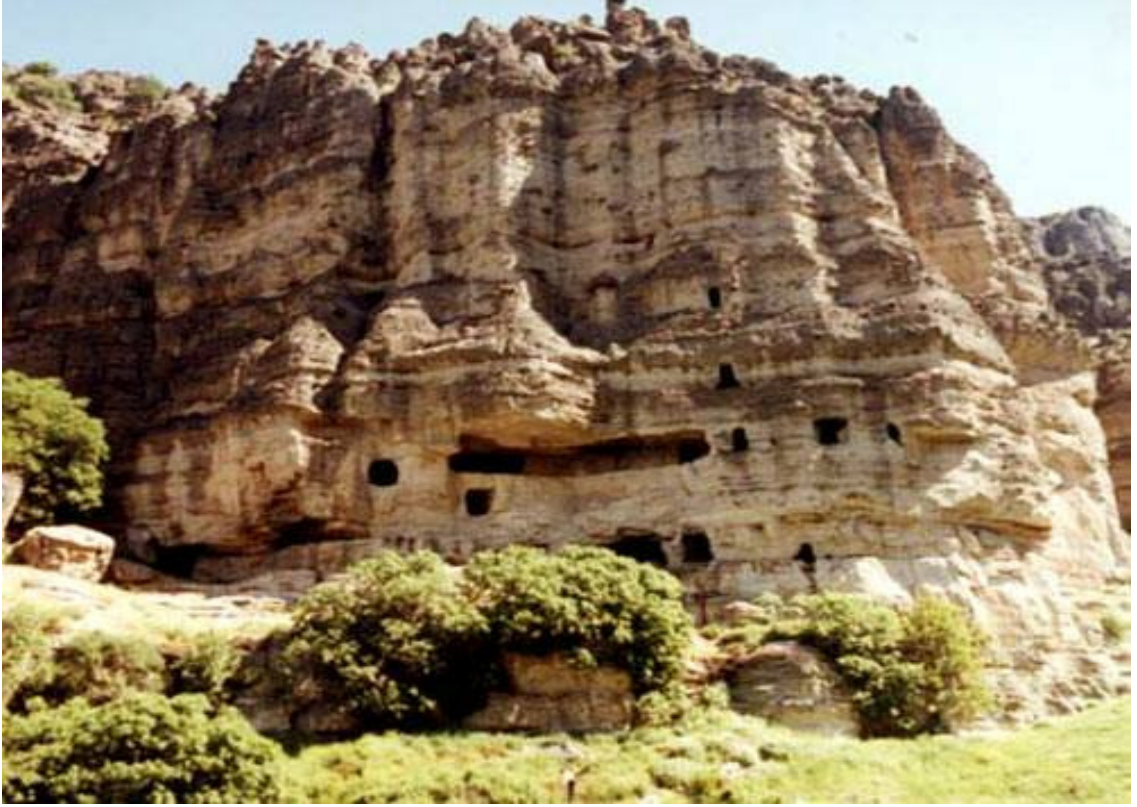
Göller, kayan kitlelerin, vadilerin önlerini kapaması sonucu arkada suların biriktiği set gölleridir. Yedigöller Milli Parkı içerisinde gölleri ve eşsiz peyzaj güzellikleri görmek mümkündür. Ayrıca kampçılık, günübirlik piknik, yürüyüş, fotoğraf çekimi gibi faaliyetler yapılabilir.

Ek 31: Göl – Resim ve Yazı 4 (Deney 1)**ÇUBUKLU GÖLÜ**

Çubuklu Gölü, Bolu'ya bağlı Göynük ilçesinde bulunan turistik göldür. Göl ve çevresindeki köyler, dizi ve film çekimleri için mekan olarak kullanılmıştır. 2005 yılında bir dizi için yapılmış olan yel değirmenleri gölün çevresinde bulunmaktadır.

Ek 32: Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 1 (Deney 1)**YILDIRIM BAYEZİT HAMAMI**

Mudurnu ilçesinde bulunan hamam, aynı adla anılan caminin yanındadır. Mimarı Ömer bin İbrahim olan hamam, aynı devirde yapılan hamamların en güzellerindendir. Hamam taç kapısı ve kubbe geçişleriyle dikkat çekicidir ve günümüzde hizmet vermektedir.

Ek 33: Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 2 (Deney 1)**ÇELTİKDERE BİZANS KİLİSESİ**

Seben ilçesinin Çeltikdere köyü yakınındadır. Orta Bizans döneminin klasik dini mimarisine uygun olarak haç biçiminde kesme taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Çeltikdere Kilisesinin karşısındaki büyük bir kayalığın içerisindeki mağaralar insanların yaşayabileceği bölümlere ayrılmıştır.

Ek 34: Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 3 (Deney 1)**AKŞEMSEDDİN TÜRBEŚİ**

Akşemseddin'in Göynük'deki Türbesi 1464 yılında Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmıştır. Kefeki taşından yapılmış kasnaksız bir kubbe ile örtülü altıgen planlı bir yapıdır. Girişi doğu yönündedir. Kapının üzerinde sivri kemerli bir alınlık yer alır.

Ek 35: Tarihi Yerler – Resim ve Yazı 4 (Deney 1)**BÜYÜK CAMİ (YILDIRIM BAYEZİT CAMİİ)**

Bolu Büyük Cami Mahallesi'nde bulunan cami, Yıldırım Bayezit tarafından 1382 yılında yaptırılmış, 1899 yılında yanan caminin yerine şimdiki cami yapılmıştır. Çifte minareli, tek kubbeli olan caminin iç mekânında nakış işi iç süslemeleri ilgi çekicidir.

Ek 36: Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 1 (Deney 1)**MUDURNU**

Mudurnu İlçesi eski Türk evleri bakımından önemli bir özelliğe sahiptir. Yeşilin hakim olduğu ilçe, sahip olduğu birçok ev, cami, çeşme ve hamam gibi mimari değeri yüksek yapılar nedeniyle "Kentsel Sit Alanı" ilan edilmiştir.

Ek 37: Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 2 (Deney 1)**GÖYNÜK**

Göynük; Anadolu'da Türk yaşayışının, yerleşme kültürünün önemli örneklerindendir. Mimarisini ve doğallığını korumuş, geleneklerini sürdürmüş bir yer olarak önemlidir. Özellikle mimari, doğal yapı ve folklor yönünden bozulmamışlığın simgesidir. Güven içinde, sakin bir yaşam için idealdir.

Ek 38: Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 3 (Deney 1)**MENGEN**

Mengen ormanlık bir bölgedir ve yüksek yaylaları bulunmaktadır. Mengen'in en büyük özelliği; çok ünlü aşçılar yetiştirmesidir. Her yıl geleneksel "Mengen Aşçılar ve Turizm Festivali" düzenlenmektedir. Bu festival yakında Uluslararası olarak kutlanmaya başlanacaktır.

Ek 39: Yerleşim Yerleri – Resim ve Yazı 4 (Deney 1)**GEREDE**

Gerede, antik çağlara uzanan oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Uluslararası kayak koşu, bisiklet ve kros yarışmaları için çok uygun orman içi spor alanlarına sahiptir. Gerede, geçimini dericilikle sağlar ve çok miktarda hayvan mevcuttur.

Ek 40: Beyin Fırtınası Yönergesi (Deney 1)

Beyin fırtınası tekniği, yeni teknolojileri, programları veya ürünleri (örn., otomobilleri, ev eşyalarını, reklam sloganlarını v.b.) geliştirmek için kullanılmaktadır. Beyin fırtınası tekniği kolayca anlaşılır ve kullanılabilir özelliktedir. Sizden istenen şey, aşağıda verilen beyin fırtınası kurallarını verilen konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken kullanmaktır. Bu kurallar şunlardır:

1. Düşüncelerinizi eleştirmeyin. Kendinizin veya başkalarının düşüncelerini iyi ya da kötü olarak eleştirmekten kaçınınız. "Bu düşünce iyidir veya kötüdür" diye yargılamayın.

2. Aklınıza gelen her düşüncüyü yazınız. Verilen konuyla ilgili çağrışım yapan veya aklınıza gelen her düşüncüyü yazınız. Çağrışım yaptığınız veya aklınıza gelen düşünceler uçuk ya da çok orijinal olabilir.

3. Ne kadar düşünce üretirseniz o kadar iyidir. Önemli olan düşüncelerin sayısıdır, kalitesi değil. Kaliteye özen göstermeksizin çok sayıda düşünce üretmeye çalışınız.

4. Ürettiğiniz düşünceleri birleştirin ya da diğer düşüncelerle birlikte geliştiriniz.

Daha önce ürettiğiniz düşünceler ile sonradan ürettiğiniz düşüncelerinizi birleştirerek yeni düşünceler oluşturmaya çalışınız.

Konu: Yukarıda verilen beyin fırtınası kurallarını kullanarak "**Bolu'da turizmi artırmak için neler yapılabilir?** Bu konuda çok sayıda düşünce veya fikirlerinizi yazınız. (Örn., tanıtım, rehber yetiştirmek veya eğitmek).

Düşüncelerinizi maddeler halinde yazınız. Kısa cümleler yeterlidir. Uzun cümle ve açıklamalar yapmayınız. Yazarken dilbilgisi kuralları (nokta, virgül v.b.) ve heceleme konusunda endişelenmeyin. Süreniz: **12 dakikadır.**

Ek 41: Beyin Fırtınası Değerlendirme Ölçeği (Deney 1)

Aşağıdaki sorular, beyin fırtınası problemi üzerinde çalışırken edindiğiniz deneyimleri değerlendirmektedir. Lütfen kendinize en uygun ve samimi seçeneği (rakamı) yuvarlak içine alınız. Cevaplarınızda veya seçeneklerinizde doğru veya yanlış diye bir şey yoktur. İçten bir şekilde cevapladığınız seçenekler bizim için geçerlidir. Lütfen boş seçenek bırakmayınız.

1) Ürettiğiniz düşüncelerin sayısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

2) Ürettiğiniz düşüncelerin kalitesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3a) Çalıştığınız beyin fırtınası problemini kendiniz açısından değerlendirin?

Hoşlanmadım					Nötr						Çok hoşlandım
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3b) İyi değildim

					Nötr						Çok iyiydim
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3c) İlginç değil

					Nötr						Çok ilginçti
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

4) Beyin fırtınası sırasında daha fazla düşünce üretmek için ne kadar çaba gösterdiniz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

5) Konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken kendinizi ne kadar rahat hissettiniz?

Çok az

Orta

Çok fazla

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

6) Konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken ne kadar hızlıydınız?

Çok az

Orta

Çok fazla

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

7) Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgiler ne kadar ilgi çekiciydi?

Çok az

Orta

Çok fazla

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8) Bolu ile ilgili başlangıçta size verilen bilgilerin ne kadarını hatırladınız? Yazınız:

Ek 42: Onam Formu (Deney 2)

GÖNÜLLÜ KATILIMCI BİLGİLENDİRME FORMU

Bu araştırma araştırmacı Psikolog Zeliha BALCI tarafından, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji Ana Bilim Dalı Genel Psikoloji Yüksek Lisans Tezi olarak Prof. Dr. Hamit COŞKUN danışmanlığında yürütülmektedir. İletişim Bilgileri: Tel: 0374 254 13 10

Bu araştırmada siz verilen konularla ilgili duygu ve düşünceleriniz ile "Beyin Fırtınasında" oluşturacağınız düşünceler arasında ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu konu ile ilgili aklınıza takılan sorular var ise, daha fazla bilgilie ihtiyacı duyuyorsanız lütfen bize sorun. Araştırmaya gönüllü olarak katılmaktasınız. Buradaki uygulamalar süresince samimiyetiniz araştırmanın geleceği için çok önemlidir. Araştırmaya katılıp, katılmamak için lütfen biraz düşünün ve karar veriniz.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Uygulamanın istediğiniz anında, diğer katılımcıları etkilememden araştırmadan ayrılmak istediğinizi uygulayıcıya herhangi bir neden veya koşul belirtmeden ifade edebilir ve ayrılabilirsiniz. Araştırmada size verilen konular veya uygulamalar dışında herhangi bir rahatsızlık hissettiğinizde araştırmayı bırakmanız da mümkündür. Bu konuda size olumsuz dönecek herhangi bir sorumluluğunuz yoktur.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, öncelikle birkaç anket dolduracak, size ana konuyla ilgili duygu ve düşüncelerinizi yazmanız istenecektir. Daha sonrada "Beyin Fırtınası Oturumuna" geçilecek ve 12 dakika sürecek, burada size konu verilecek ve düşünce üretmeniz istenecektir. Daha sonrada son bir anket uygulanacak ve araştırma yaklaşık 20 dakika sürecek ve sonlandırılacaktır.

Araştırma sonunda, araştırma sonucu ile bilgi talep etmeniz durumunda, elde edilen bilimsel bilgiler paylaşılabilecektir.

Lütfen sorularını araştırma sonunda araştırmacıya hiç çekinmeden sorunuz. Ayrıca, araştırmada, uygulama esnasında sizin dışınızda doğabilecek herhangi bir maddi hasardan, herhangi bir şekilde sorumlu tutulmayacaksınız. Araştırma süresinde kullanılan bütün materyal, dokümanların masrafları araştırmacıya ait olup, sizden herhangi bir başlık altında ücret talep edilmeyecektir. Araştırma sonuçları, İstatistiksel

Yöntemlerle analiz edip, işlenecek ve bunun sonucunda elde edilen bilgiler rapor edilip, Tez Jürisine sunulacaktır. Kabul görmesi halinde literatüre kazandırılacaktır.

Araştırma ile ilgili daha fazla bilgi ve sorun için:

Araştırma Sorumlusu: Psikolog Zeliha BALCI – Sosyal Hizmetler Merkezi, 0216 447 07 55 İSTANBUL.

Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Hamit COŞKUN Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen -Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı, 0374 254 13 10 Gölköy Kampusu/ BOLU

Araştırmamıza ayırdığınız zaman ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı Teşekkkürler... Araştırmanın koşullarını anladığımı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı taahhüt ederim.

İMZA:

TARİH:

Ek 43: Nötralizasyon Görevi (Deney 2)

Markete gitmeden önce alışveriş listesi hazırladım. Dolmuş bekledim ve dolmuş gelince, alışveriş merkezine gittim. Bir kilo portakal, iki marul, bir kilo patates aldım. Sonra süt ürünleri bölümüne geçtim. İki tane süt, 300 gram peynir aldım. Alışveriş listeme kola ve meyve suyu da ekledim. Kasada sırada önümde 3 kişi vardı. Sıra bana geldiğinde, kasada kasiyere elli lira verim. Bana geriye 30 lira verdi. Listede aldıklarımın fiyatına tekrar baktım. Dolmuşa bindim, eve geldim. Eve geldiğimde, aldıklarımı yerleştirdim. Sonra fotokopi yapmak için kırtasiyeye gittim. Kırtasiyede ders notlarımın fotokopisini çektirdim.

YUKARIDAKİ CÜMLELERİ EN HIZLI OLACAK ŞEKİLDE AŞAĞIYA YAZINIZ.
(Süre 2 dk.)

Ek 44: Dolgu Madde ve Duygudurum Ölçümü (Deney 2)

Cinsiyetiniz : Erkek Kadın

Yaşınız :

Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer;

(1) Büyük şehir (İstanbul, Ankara, İzmir) (2) Şehir (3) Kasaba (4) Köy

Şu an yaşadığınız yer;

(1) Aileyle birlikte evde (2) Arkadaşlarla evde (3) Akrabalarla evde (4) Yurtta Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

(1) Çok kötü (2) Kötü (3) Orta (4) İyi (5) Mükemmel

Ek 45: Göl – Resim ve Yazı 1 (Deney 2)**ABANT**

Abant Gölü yeraltında meydana gelen tektonik çöküntüler sonucunda oluşmuştur. Göl çevresi eğlence, dinlenme, spor, avcılık, piknik yapmaya uygundur ve kamp alanları mevcuttur. Her sene yerli ve yabancı birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Ek 46: Göl – Resim ve Yazı 2 (Deney 2)**GÖLCÜK**

Etrafı sarıçam ve göknar ağaçları ile kaplı gölün her mevsim görüntüsü muhteşemdir. Yılın her mevsiminde bölge halkı ve yurdun her yerinden günübirlik gezmek, görmek, dinlenmek ve piknik yapmak amacıyla birçok ziyaretçi gelmektedir.

Ek 47: Göl – Resim ve Yazı 3 (Deney 2)**YEDİGÖLLER**

Göller, kayan kitlelerin, vadilerin önlerini kapaması sonucu arkada suların biriktiği set gölleridir. Yedigöller Milli Parkı içerisinde gölleri ve eşsiz peyzaj güzellikleri görmek mümkündür. Ayrıca kampçılık, günübirlik piknik, yürüyüş, fotoğraf çekimi gibi faaliyetler yapılabilir.

Ek 48: Göl – Resim ve Yazı 4 (Deney 2)**ÇUBUKLU GÖLÜ**

Çubuklu Gölü, Bolu'ya bağlı Göynük ilçesinde bulunan turistik göldür. Göl ve çevresindeki köyler, dizi ve film çekimleri için mekan olarak kullanılmıştır. 2005 yılında bir dizi için yapılmış olan yel değirmenleri gölün çevresinde bulunmaktadır.

Ek 49: Göl - Yazı 1 (Deney 2):**ABANT**

Abant Gölü yeraltında meydana gelen tektonik çöküntüler sonucunda oluşmuştur. Göl çevresi eğlence, dinlenme, spor, avcılık, piknik yapmaya uygundur ve kamp alanları mevcuttur. Her sene yerli ve yabancı birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir.

Ek 50: Göl - Yazı 2 (Deney 2):**GÖLCÜK**

Etrafı sarıçam ve göknar ağaçları ile kaplı gölün her mevsim görüntüsü muhteşemdir. Yılın her mevsiminde bölge halkı ve yurdun her yerinden günübirlik gezmek, görmek, dinlenmek ve piknik yapmak amacıyla birçok ziyaretçi gelmektedir.

Ek 51: Göl - Yazı 3 (Deney 2)**YEDİGÖLLER**

Göller, kayan kitlelerin, vadilerin önlerini kapaması sonucu arkada suların biriktiği set gölleridir. Yedigöller Milli Parkı içerisinde gölleri ve eşsiz peyzaj güzellikleri görmek mümkündür. Ayrıca kampçılık, günübirlik piknik, yürüyüş, fotoğraf çekimi gibi faaliyetler yapılabilir.

Ek 52: Göl - Yazı 4 (Deney 2)**ÇUBUKLU GÖLÜ**

Çubuklu Gölü, Bolu'ya bağlı Göynük ilçesinde bulunan turistik göldür. Göl ve çevresindeki köyler, dizi ve film çekimleri için mekan olarak kullanılmıştır. 2005 yılında bir dizi için yapılmış olan yel değirmenleri gölün çevresinde bulunmaktadır.

Ek 53: Beyin Fırtınası Yönergesi (Deney 2)

Beyin fırtınası tekniği, yeni teknolojileri, programları veya ürünleri (örn., otomobilleri, ev eşyalarını, reklam sloganlarını v.b.) geliştirmek için kullanılmaktadır. Beyin fırtınası tekniği kolayca anlaşılır ve kullanılabilir özelliktedir. Sizden istenen şey, aşağıda verilen beyin fırtınası kurallarını verilen konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken kullanmaktır. Bu kurallar şunlardır:

5. Düşüncelerinizi eleştirmeyin. Kendinizin veya başkalarının düşüncelerini iyi ya da kötü olarak eleştirmekten kaçınınız. " Bu düşünce iyidir veya kötüdür" diye yargılamayın.

6. Aklınıza gelen her düşünceyi yazınız. Verilen konuyla ilgili çağrışım yapan veya aklınıza gelen her düşünceyi yazınız. Çağrışım yaptığınız veya aklınıza gelen düşünceler uçuk ya da çok orijinal olabilir.

7. Ne kadar düşünce üretirseniz o kadar iyidir. Önemli olan düşüncelerin sayısıdır, kalitesi değil. Kaliteye özen göstermeksizin çok sayıda düşünce üretmeye çalışınız.

8. Ürettiğiniz düşünceleri birleştirin ya da diğer düşüncelerle birlikte geliştiriniz.

Daha önce ürettiğiniz düşünceler ile sonradan ürettiğiniz düşüncelerinizi birleştirerek yeni düşünceler oluşturmaya çalışınız.

Konu: Yukarıda verilen beyin fırtınası kurallarını kullanarak "**Bolu'da turizmi artırmak için neler yapılabilir? Bu konuda çok sayıda düşünce veya fikirlerinizi yazınız.** (Örn., tanıtım, rehber yetiştirmek veya eğitmek).

Düşüncelerinizi maddeler halinde yazınız. Kısa cümleler yeterlidir. Uzun cümle ve açıklamalar yapmayınız. Yazarken dilbilgisi kuralları (nokta, virgül v.b.) ve heceleme konusunda endişelenmeyin. Süreniz: **12 dakikadır.**

Ek 54: Beyin Fırtınası Değerlendirme Ölçeği (Deney 2)

Aşağıdaki sorular, beyin fırtınası problemi üzerinde çalışırken edindiğiniz deneyimleri değerlendirmektedir. Lütfen kendinize en uygun ve samimi seçeneği (rakamı) yuvarlak içine alınız. Cevaplarınızda veya seçeneklerinizde doğru veya yanlış diye bir şey yoktur. İçten bir şekilde cevapladığınız seçenekler bizim için geçerlidir. Lütfen boş seçenek bırakmayınız.

1) Ürettiğiniz düşüncelerin sayısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

2) Ürettiğiniz düşüncelerin kalitesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3a) Çalıştığınız beyin fırtınası problemini kendiniz açısından değerlendirin?

Hoşlanmadım					Nötr						Çok hoşlandım
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3b) İyi değildim

					Nötr						Çok iyiydım
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

3c) İlginç değil

					Nötr						Çok ilginçti
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

8) Beyin fırtınası sırasında daha fazla düşünce üretmek için ne kadar çaba gösterdiniz?

Çok az					Orta						Çok fazla
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

9) Konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken kendinizi ne kadar rahat hissettiniz?

Çok az

Orta

Çok fazla

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

10) Konu üzerinde düşüncelerinizi üretirken ne kadar hızlıydınız?

Çok az

Orta

Çok fazla

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

11) Bolu ile ilgili başlangıçta verilen bilgiler ne kadar ilgi çekiciydi?

Çok az

Orta

Çok fazla

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9)Bolu ile ilgili başlangıçta size verilen bilgilerin ne kadarını hatırladınız? Yazınız:

.....

.....

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

- **Ad Soyad:** Zeliha BALCI
- **Doğum Yeri:** Bandırma/Balıkesir
- **Doğum Tarihi:** 27.04.1991
- **Uyruğu:** T.C
- **Eğitim Durumu:** Yüksek Lisans (Mezun)
- **Medeni Durumu:** Bekar
- **Ehliyet:** B sınıfı
- **Adres Bilgileri:** İstanbul Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü – Tuzla Sosyal Hizmet Merkezi
- **Cep Telefonu:** 90 (507) 584 48 24
- **E-posta:** balci.zeliha-@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

• Üniversite (Yüksek Lisans)
09.2014- 04.2017
Psikoloji	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü – Genel
• Üniversite (Lisans)
Öğretim) 09.2009- 06.2014	Abant İzzet Baysal Üniversitesi - (Örgün
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
• Üniversite (Önlisans)
09.2014 - 06.2014	Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi
Medya ve İletişim
• Lise
06.2009	Kırımlı Fazilet Olcay Anadolu Lisesi
Eşit Ağırlık

YABANCI DİL VE DÜZEYİ

	Okuma	Yazma	Konuşma
İngilizce	İleri	İleri	İleri
İspanyolca	Orta	Orta	Orta

İŞ TECRÜBELERİ

• Stajyer

- University of Granada , Faculty of Psychology , Healthy Department 06.2013 - 10.2013 (4 ay) |Granada - İspanya | Stajyer 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı LLP / ERASMUS Staj Hareketliliğiyle belirtilen tarihler arasında stajımı tamamladım.
- Staj Konusunun Alanı: Sağlık Psikolojisi

• Stajyer

- Kasev Vakfı Kadir-Rezzan Has Öğretmen Huzurevi Sosyal Hizmet İktisadi İşletmesi 02.2013-03.2013 İstanbul/Türkiye

• Psikolog

- Bolu Belediye Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

• Psikolog

- İstanbul Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü – Tuzla Sosyal Hizmet Merkezi 26.01.2015-

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

- MS OFİS PROGRAMLARI: Microsoft Office; Word, Excel, Powerpoint, Access, Outlook.

KURS VE SERTİFİKALAR

□ **Diksiyon Kursu**

T.C Milli Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
Kurs Bitirme Belgesi- 12.03.2012- 26.04.2012

□ **Gitar Eğitimi (Popüler Gitar Kursu)**

T.C Milli Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
Kurs Bitirme Belgesi- 05.12.2011- 26.06.2012

□ **Liderlik Okulu**

T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü
2011-2012 Eğitim ve Öğretim Yılı

□ **Farkındalık Konferansları**

T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü
2013-2014 Eğitim ve Öğretim Yılı

□ **Liderlik Seminerleri**

T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü
2013-2014 Eğitim ve Öğretim Yılı
Sosyal Medyayı Yönetmek, Bir Arada Yaşama ve Hoşgörü Kültürü, Anlamlı Yaşam Bilinci ve Mutluluk Sanatı, Arkadaşlık İlişkileri ve Takımdaşlık

□ **Kişisel Gelişim Seminerleri**

T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü
2012-2013 Eğitim ve Öğretim Yılı

Diksiyon, Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı, Proje Hazırlama ve Sunum Teknikleri,
Kariyer Koçluğu, Kendini Tanıma Ve Yönetme Sanatı

□ **İş Hayatında Başarı Adımları**

Manivela Akademi, Eğitim Sertifikası

UK Coaching Academy, London, United Kingdom

□ **Girişimcilik**

Manivela Akademi, Eğitim Sertifikası

UK Coaching Academy, London, United Kingdom

Young Ceo Club

□ **İnovatif Yaklaşım Yaratıcı Düşünme ve Karar Verme**

Manivela Akademi, Eğitim Sertifikası

UK Coaching Academy, London, United Kingdom

Adidas Türkiye Eğitim Koordinatörlüğü

□ **4. ODTÜ Psikoloji Günleri**

ODTÜ Psikoloji Topluluğu, 03.2012

□ **18. Ulusal Psikoloji Kongresi**

Türk Psikologlar Derneği

Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi- Bursa, 04.2014

BURSLAR / BAŞARILAR / PROJELER

- 2012-2013 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI AVRUPA BİRLİĞİ KOMİSYONU LLP /
ERASMUS STAJ HAREKETLİLİĞİ BURSUSU.

□ **Deniz Yıldızı Projesi**

AİBÜ Çağdaş Yaşamı Destekleme Topluluğu, 11.12.2011 – 19.04.2012

Proje İçeriği:

- Sivil Toplum Kuruluşları

- Sivil Toplum Bilinci
- Kùltùrlerarası Çatışma
- Beden Dili ve Etkili Sunum Teknikleri
- Proje Yönetimi ve Eğitimi
- Modernleşme ve Aydınlanma Tarihi
- Evrim Teorisi ve Önemi
- Toplumsal Cinsiyet Ayrımı
- Bireysel Haklar ve Özgürlükler
- Köy Enstitüleri
- Medya Okur Yazarlığı
- Yaratıcı Drama
- Yerel Basın ve Gazetecilik

EK BİLGİLER

□ **Üye Olunan Topluluklar**

AİBÜ Psikoloji Topluluğu

AİBÜ TEGV

AİBÜ Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği

□ **Sigara Kullanımı**

Sigara kullanmıyorum.